

LETNIK XXXV, ŠTEVILKA 3/2019

NOVA GLASILO
FILATELISTIČNE
ZVEZE SLOVENIJE

FILATELIJA

ISSN 1408-0303

V tej številki si lahko preberete:

Peter Suhadolc Beseda predsednika	3
Igor Pirc Deveto Okno Kranj	4
Boštjan Petauer Tekmovanje za najboljšo maksimum karto leta 2018	7
Veselko Guštin Miroslav Oražem, avtor prvih slovenskih znamk za Slovensko Primorje leta 1945	8
Peter Suhadolc Italijanska zasedba SZ dela Države/Kraljestva SHS (1918-1920) - 1. del	12
Veselko Guštin Zgodba o pismu - 9	20
Urednik 0,5 % od dohodnine za donacijo FZS	21
Franc Klemenčič Majhen prispevek k poštini zgodovini Slovenije in Slovencev	22
Urednik Filatelistični material za krožke	23
Veselko Guštin Tri različne poštnine	24
Alojz Tomc Pošta na Bučki skozi čas - 2. del	26
Boštjan Petauer Razvrednotene izdaje Bosne in Hercegovine iz leta 1906	36
Urednik Izid nagradne uganke	39
Franc Klemenčič Belgijske znamke ob 1000-letnici Bruslja	40
Veselko Guštin Odred J.A. za Slovensko Primorje, Trst in Istro	42
Mitja Pelicon Prvi likovni natečaj za znamko	45
Veni Ferant Promotor filatelije Tone Petek tudi letos zelo aktiven	46

NOVA GLASILO FILATELISTIČNE ZVEZE SLOVENIJE

FILATELIJA

„Za bogatitev in širjenje filatelističnega znanja.“

NOVA FILATELIJA Glasilo Filatelistične zveze Slovenije

Filatelistična zveza Slovenije (FZS) je registrirana v Ljubljani kot neprofitna organizacija zveze filatelističnih društev v Sloveniji.

FZS je članica Mednarodne filatelistične zveze (Federation International de Philatelie - FIP) in Združenja evropskih filatelističnih zvez (Federation Of European Philatelic Associations - FEPA).

Za izdajatelja:
Peter Suhadolc, predsednik FZS.

Uredniški odbor

Glavni in odgovorni urednik:
Veni Ferant
e-naslov: veni.ferant@gmail.com

Člani uredniškega odbora:
Bojan Bračič, Veselko Guštin, Igor Pirc, Alojz Tomc.

Ponatis člankov z navedbo avtorja je dovoljen samo s pisnim soglasjem uredništva.

Fotografija na ovitku:
Povsem nepoznan osnutek neizdane znamke za 50 Lir iz serije "Slike predelov, pridelkov Istre in Slovenskega Primorja", 1945. Medtem je neizdana znamka za 1 Liro (Sv. Just) bila na razpolago filatelistom.

Oblikovanje in priprava za tisk: Veni Ferant.

Tisk: Tiskarna Koštomaj, Celje, Oktober 2019.

Naklada: 850 izvodov.

Naslov uredništva: Filatelistična zveza Slovenije,
p.p. 1584, 1001 Ljubljana.
<http://www.fzs.si>

ISSN 1408-0303

Cena: 2 €, za tujino 3 €.

Člani FZS prejema glasilo brezplačno.

Beseda predsednika FZS

Dragi prijatelji filatelisti!

Poletni čas je mimo in jesenski je ravno pravi, da se vsi bolj zavzeto posvetimo našemu hobiju. Verjamem, da se vam je nabralo veliko novega in različnega gradiva za vaše zbirke. Morda je sedaj trenutek, ko gradivo na novo spet pregledamo, preverimo, da je z ohranjenostjo vse v redu, si zabeležimo, kaj nam še manjka in se morebiti odločimo, da iz zbranega gradiva pripravimo eksponat. Seveda se do naslednjih razstav še ne mudi, vendar je od idejne zasnove eksponata do njegove končne podobe kar precej dela in zabave, tako da nam čas navadno hitro mine. Tistim, ki ste del svojega pomladnega ali poletnega prostega časa posvetili novemu eksponatu, pa so bile septembra na voljo številne razstavne možnosti.

V začetku meseca je bilo v Kranju na vrsti že 9. Okno, ki je bilo posvečeno nedavno preminulemu Mihaelu Focku, enemu od pobudnikov teh razstav. Razstavljenih je bilo nekaj nad petdeset enookenskih eksponatov iz skoraj vseh tekmovalnih razredov. Letos je bila razstava odprta vsem razstavljavcem iz držav članic FEPA, vendar je bil odziv iz držav nečlanic skupnosti Alpe Jadran in Balkanfila bolj skromen. Vsekakor je organizacijski odbor opravil odlično delo in si zasluži vso pohvalo.

Sredi septembra je bila na vrsti mednarodna društvena razstava Europhila, na kateri razstavljajo člani štirih klubov iz prav toliko evropskih držav. Letos jo je priredilo škofjeloško društvo. Zanimiva razstava, ki si jo je bilo vredno ogledati. Pohvala prizadevnim in vedno aktivnim Škofjeločanom!

Konec septembra pa je bila na vrsti FIMERA, ki jo je kot vedno priredilo FD Trbovlje. Ta razstava, ki ima podporo Zveze FZS, je najprimernejša za razstavljavce začetnike in tiste, ki bi si s primerno oceno svoje zbirke želeli razstavljati tudi na mednarodnem nivoju. Čestitke tako vsem, ki so pokazali svoje stvaritve, posebno tistim, ki so razstavljali prvič. Žal se je pri marsikateremu poznalo, da se ni prej pozanimal oziroma prebral pravil svojega tekmovalnega razreda. Če izbereš tekmovalni del razstavljanja, moraš seveda upoštevati zadevna pravila. Se je pa letos organizator odločil tudi za netekmovalni razred, kjer smo lahko občudovali prav prijetne eksponate. Tudi FD Trbovlje si seveda zasluži našo pohvalo in priznanje.

Naj na koncu omenim še mednarodno razstavo Atlantic Alpe Adria, ki se je v začetku oktobra odvijala v kraju Viana do Castelo na severu Portugalske. Slovenski razstavljavci so tam dosegli izjemen uspeh, a o tem v poročilu, ki bo v naslednji številki Nove Filatelije. Čestitke pa si seveda zaslužijo že sedaj!

Še enkrat hvala organizatorjem vseh razstav v imenu Zveze FZS, saj je njihova zasluga, da lahko zbiravci pokažemo naše dosežke ostalim kolegom in širši publiki!

Peter Suhadolc, predsednik Zveze FZS

Igor Pirc

DevetoOkno Kranj

Deveto dvoletno mednarodno razstavo enovitrinskih zbirk smo kot zadnji dogodek posvetili stoletnici prvih naših znamk – Verigarjev in pa soustanovitelju EnegaOkna – Mihaelu I. Focku. Zato je bila na naslovnici kataloga razstave verigarška dopisnica, v katalogu pa članek s predstavitvijo Verigarjev tujim udeležencem, prav tako pa tudi oris Mihovega dela in uspehov v filateliji.

Razstava se je vrnila v matično zgradbo stare kranjske Mestne hiše. Poleg članic Delovne skupnosti Alpe Jadran Filatelije (Bavarska, Avstrija, Madžarska) so se razstave udeležile tudi nekatere Zveze nekdanje skupne države (Srbije in BiH Republike Srbske) ter Romunija in Izrael. Skupaj so predstavili 52 zbirk.

Sodniška ekipa je zjutraj najprej postavila vse vitrine, naslednja dva dneva pa ocenjevala zbirke.

Peter Suhadolc, Marjana Žibert in Igor Pirc

Petra Čebulj je poskrbela za kulturni program

Slavnostne nagovore ob odprtju sta ob številčni udeležbi razstavljalcev, tujih komisarjev (Jörga Maierja, Hadmarja Fresacherja, Artúrja Bánása, Francesca Gibertinija in Lesa Glassmana) ter zvestih društvenih organizatorjev, prispevala soorganizatorja razstave – direktorica Gorenjskega muzeja Marjana Žibert, predsednik Zveze FZS Peter Suhadolc, direktorica PS PE Ljubljana Karmen Hauc in predsednik organizacijskega odbora

V imenu sponzorja, Pošte Slovenije, je goste pozdravila gospa Karmen Hauc.

Igor Pirc, glasbene točke pa zvonki glas Petre Čebulj. Postrežbo so tokrat pripravili v gostilni Stari Mayr, kjer je bil ob zaključku tudi palmares.

Udeleženci slovesnega odprtja razstave

Prijave po tekmovalnih razredih: pet eksponatov razreda tradicionalne filatelije, deset iz poštna zgodovine, dve iz aero in astro filatelije, dve iz poštnih celin, osem iz tematske filatelije, štiri iz maksimafilije, dva fiskalna eksponata, šest mladinskih iz A razreda, devet razgledničnih in en odprtega razreda. Vsekakor zelo bogata zastopanost tekmovalnih razredov. Dva eksponata sta prispevala tudi sodnika v netekmovalnem delu.

Igor Pirc med podelitvijo nagrad in priznanj

Sodniško komisijo je vodil Veselko Guštin, sodelovala pa sva še dva preizkušena sodnika – Veni Ferant in podpisani. Sodniki smo se trudili po smernicah posameznih tekmovalnih

Nagrade za najuspešnejše razstavljalce

razredov čim bolj analitično oceniti vsak eksponat, obenem pa zabeležiti vse koristne opombe za zaključne razgovore z razstavljalci. Soglasno je bilo podeljenih 8 zlatih, 18 velikih pozlačenih, 17 pozlačenih in 17 velikih srebrnih medalj, kar kaže na visoko raven sodelujočih eksponatov (razstava je bila namreč I. ranga).

Les Glassman iz Izraela je domov odnesel nagrado - panjsko končnico.

Gabriele Gastaldo iz Italije ob prevzemu nagrade

Razstavo je spremljal lepo urejen in vsebinsko bogat trojezičen katalog, delo urednika Alojza Tomca. Tokrat smo beležili tudi več družinskih obiskov. V ta namen smo na okno razstavišča kot vabo

poleg *Novih filatelij* nastavili tudi škatlo z znamkami.

Pred svečano podelitvijo medalj in posebnih nagrad, ki so jih prispevale tuje federacije, komisarji, sodniki in seveda Zveza FZS, smo družno razstavili vitrine ter jih pripravili za prevoz na lokacijo nove razstave – v sosednjo Škofjo Loko.

Mladinka Katja Kramar je na razstavi prvič predstavila eksponat o konjih.

Že na odprtju, pa tudi ob zaključku *Devetega Okna* je bilo objavljeno vabilo na *Jubilejno Deseto Okno*, ki bo potekalo v Gorenjskem muzeju od četrka, 9. septembra, do sobote, 18. septembra 2021. Torej dovolj časa za pripravo novih eksponatov!

Sodniki na razstavi skupaj s komisarjem razstave Petrom Kramarjem

Za vse, ki se dogodka niste udeležili, je na spletni strani na razpolago video posnetek odprtja razstave kot tudi palmaresa. Kot že prejšnjči, je izraelski komisar Les Glassman posnel obe ceremoniji. Tudi sicer ste vabljeni, da obiskujete spletno stran www.fzs.si, saj poročamo o vseh filatelističnih dogodkih v deželi!

ipirc711@gmail.com

Foto: Veni Ferant

Alojz Tomc je prejel najvišjo nagrado - Grand Prix

Boštjan Petauer

Tekmovanje za najboljšo maksimum karto leta 2018

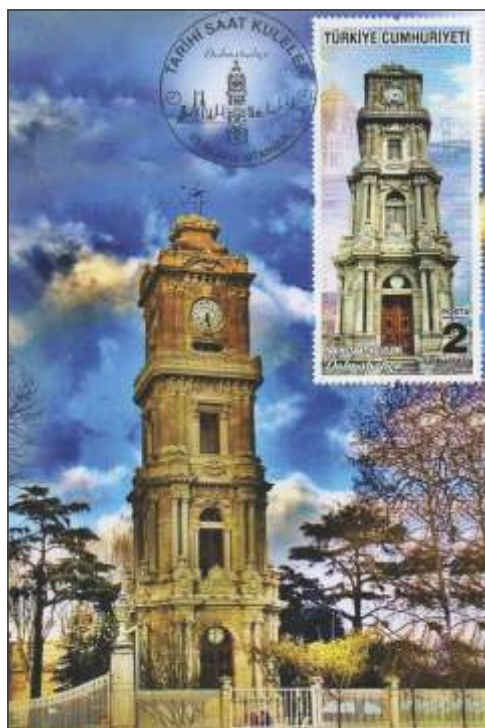
V okviru FIP komisije za maksimafilijo je tudi letos potekalo tekmovanje za najboljšo maksimum karto leta 2018.

V okviru FIP komisije za maksimafilijo je tudi letos potekalo tekmovanje za najboljšo maksimum karto leta 2018. Tekmovanje je potekalo od 2. do 30. junija letos. Namen tekmovanja je spodbujanje snovalcev maksimum kart k izdelavi maksimum kart, ki čim bolj ustrezajo skladnosti vseh treh elementov (razglednice, znamke in žiga) v skladu s pravili FIP (Mednarodna filatelistična zveza).

Tekmovanja se je udeležilo 30 držav, med njimi tudi Slovenija, ki pa ni posegla po najvišjih mestih. Glasovalno pravico smo imeli le člani FIP komisije za maksimafilijo, ki smo po posebnem sistemu izbirali po tri, po našem mnenju najboljše primerke.

Na prvo mesto se je uvrstila MK iz Turčije. Pri glasovanju je dobila 54 točk, druga je bila Španija (48 točk), tretja pa Finska (39 točk).

bostjan.petauer@siol.net

Zmagovalna MK - Dolmabache: stolp z uro.

Maksimum karto, ki je zastopala Slovenijo, je oblikoval Vekoslav Krahulec iz Brežic.

Veselko Guštin

Miroslav Oražem, avtor prvih slovenskih znamk za Slovensko Primorje leta 1945

**Miroslav Oražem, 13. 3. 1900 - 23. 7. 1975,
Plečnikov učenec, slikar, grafik, kipar in arhitekt.**

Diplomiral je leta 1927 na arhitekturnem oddelku TF v Ljubljani pri Jožetu Plečniku.

Leta 1929-30 se je izpolnjeval pri Le Corbusieru v Parizu.

V letih 1934-50 je poučeval na Tehniški srednji šoli v Ljubljani.

*Pritegovale so ga avantgardistične umetnostne smeri,
sprva konstruktivizem in kubizem.*

Javnosti se je prvič predstavil leta 1924 na razstavi *Kluba mladih* v Ljubljani s kipom *Torzo*. Ponovno je nase opozoril leta 1953 na razstavi Društva za dekorativno umetnost v Ljubljani z že docela abstraktno vrtno plastiko pod vplivom H. Arpa in H. Moora. Ukvarjal se je tudi z arhitekturo, notranjo opremo in uporabno umetnostjo. (*Iz Enciklopedije Slovenije, 1994*).

V začetku dvajsetih let 20. stoletja, v času porajajočega se funkcionalizma v arhitekturi, v obdobju Bauhauusa in tudi kasneje, v času kongresov CIAM, so Plečnikovi študenti pričakovali, da jih bo na novoustanovljenem oddelku za arhitekturo Tehniške fakultete v Ljubljani prof. Jože Plečnik, ki je veljal z obema svojima zgodnjima dunajskima projektoma, s cerkvijo Sv. Duha in Zacherlovo palačo, za začetnika modernizma, poučil o sodobnih tendencah v arhitekturi, vendar so se zmotili. Plečnik je funkcionalistično arhitekturo odklanjal, češ da je preveč razumska in hladna. Že prej, še bolj pa po obisku atenske Akropole leta 1927, se je navduševal nad klasičnimi principi in prviniami v arhitekturi, in to znanje je začel prenašati

na svoje študente. »Kar zna Corbusier, znam tudi jaz, kar znam jaz, Corbusier ne zna!« Ni sprejemal industrializacije gradbene stroke, bliže so mu bili obrt in tradicionalni materiali. Študente je učil iskanja variantnih rešitev z nenehnim stremljenjem po bolj uporabnem in lepšem ter z navajanjem na trdo delo, tako da se ne bi takoj zadovoljili s prvo ponujeno rešitvijo. Razlog, da je pred drugo svetovno vojno kar petnajst odstotkov Plečnikovih študentov takoj po končanem študiju odšlo delat k Le Corbusieru in njegovemu bratrancu v Pariz, je bila želja po odkluku od tradicionalnih Plečnikovih nazorov, ki študentov, ki so hlepeli po aktualnih novostih, niso mogli zadovoljiti.

V ateljeju arhitektov Le Corbusiera in Pierra Jeannereta na Rue de Sèvres 35 v Parizu je delalo sedem Plečnikovih študentov, Miroslav Oražem, Milan Sever, Hrvoje Brnčić, Marjan Tepina, Jovan Krunic, Edvard Ravnika in Marko Župancič. Poleg njih so tu delali še gradbeni podjetnik Fran Tavčar, gradbeni inženir Janko Bleiweis in arhitekt Feri Novak. Slovenskih arhitektov je bilo v obdobju pred drugo svetovno vojno, ob

Francozih, Švicarjih in tistih iz ZDA, tu več kot vseh ostalih iz drugih delov sveta, kar deset, vseh jugoslovanskih pa je bilo sedemnajst. Od hrvaških arhitektov so bili v ateljeju dejavni Zvonimir Kavurić, Ernest Weissmann, Juraj Neidhardt, Ksenija Grisogono in Krsto Filipović, od srbskih pa samo Milorad Pantović in Branko Petričić, če Krunića prištejemo k Plečnikovim študentom. Najprej so v atelje prišli hrvaški arhitekti, kot prva januarja 1927 Kavurić in nato še Weissmann [5]. Kar nekako prezrta je bila tudi razstava »Plečnikovi študenti pri Le Corbusier«, ki je bila 29. maja 2007 v Galeriji Vžigalica (nekdaj KIC Križanke) v Ljubljani. Domnevam, da smo jo prezrli tudi zaradi tega, ker njegovih poštnih znamk pač niso omenjali.

Miroslav Oražem je poznan tudi kot oblikovalec in ilustrator v raznih knjigah:

Poezije Doktorja Franceta Prešerna. Z dodatkom v 14 izdajah poezij od leta 1950 do 2003.

Pesmi. Dragotin Kette, 3 izdaje, objavljene med leti 1946 in 1984.

Samotni breg: pesmi. Milena Mohorič, 1. izdaja 1947.

Cvetje v jeseni. Ivan Tavčar, 1. izdaja 1944.

Pesmi. Simon Jenko, 1. izdaja 1965.

Izbrane pesmi Josipa Murna Aleksandrova. Josip Murn, 1. izdaja 1940.

Izbrane poezije Simona Gregorčiča. Simon Gregorčič, 1. izdaja 1939.

Poezije Doktorja Franceta Prešerna. France Prešeren, 2 izdaji 1946 in 1950.

Izbrane pesmi Simona Jenka. Simon Jenko, 1. izdaja iz 1940.

Ex libris P. Dr. Roman Tominec O.F.M., Miroslav Oražem [6].

Pripravil je tudi razstavo *Prijateljstvo narodov ZSSR*: foto razstava društva za

kulturno sodelovanje Slovenije z ZSSR, Jakopičev paviljon, 10. 3. - 24. 3. 1946, Ljubljana.

Miroslav Oražem, slikar osnutkov prvih slovenskih znamk na Primorskem

Pravi filatelistični razcvet sta Slovensko Primorje in Istra doživela, ko smo 15. 8. 1945 na štirih znamkah prvič prebrali slovensko besedo. Na primorske pošte so prišle znamke z motivi krajev in običajev ter z dvojezičnim napisom *Istra / Slovensko Primorje – Istria / Littorale Sloveno*. To so bili primorski "Verigarji". In Oražma lahko štejemo za »Vavpotiča« prvih slovenskih znamk na Primorskem leta 1945.

Znamke so bile tiskane v tiskarni Ljudska pravica v Ljubljani. Osnutke zanje je pripravil prav on, Miroslav Oražem. Naslednje izdaje so tiskali v spremenjenih barvah in vrednostih še v Zagrebu in

Slika 1. Dopis Poštne direkcije v Ljubljani 7. junija 1945.

Beogradu. Pozneje so se za celotno ozemlje *Cone B Julijske krajine* uporabljale jugoslovanske znamke s pretiskom v treh vrstah »*Vojna uprava / Jugoslovenske / armije*«. Do 15. 9. 1947 je bilo v uporabi 80 rednih in portovnih znamk. Vse vrednosti so bile v (jugo)lirah.

Poštna direkcija v Ljubljani je 7. junija 1945 (Sl. 1) obvestila tiskarno in slikarja o izdaji 5.000.000 poštних znamk v (jugo)lirah za Slovensko Primorje. Tipkopis je Oražem večkrat popravil in dopolnil z imeni znamk, velikostmi, nakladami in sicer:

1.	0,25 lir grozd,	100.000 kosov	mala
2.	0,50 lir Devin > osel	100.000 »	mala
3.	1, lira Sv. Just (Trst)	300.000 »	srednja
4.	1,50 lir, Reka	/dodano v tipkopis/	
5.	2 liri, zidarji > Devin	500.000 »	srednja
6.	4 lire, Slov. Istra	300.000 »	srednja
7.	5 lir, Hrv. Istra	100.000 »	srednja
8.	10 lir, orači	100.000 »	velika
9.	20 lir, Pola	100.000 »	velika
10.	30 lir, Solkan	100.000 »	velika
11.	50 lir, zmaga	100.000 »	velika

Znamke so bile predvidene za izdajo v naslednjih dneh. Kot vemo, pa so se dogodki odvijali nekoliko drugače. Izpadla je znamka »zmaga« za 50 Lir, ki jo vidimo na sliki 2. Pismo je bilo namreč poslano, še preden se je morala jugoslovanska vojska 12. 6. 1945 umakniti za Morganovo črto. Ker z umikom tudi ni bilo predvidene priključitve Trsta, je izpadla znamka za 1

Liro Sv. Just (Trst) in jo danes poznamo le kot »neizdano« v rjavi in rdeči barvi, rezano in/ali zobčano.

Prišle pa so nekatere druge: oljka, morje (ribe). Popravljen naklade skupaj ne dajo več 5 milijonov kosov, ampak manj. Očitno je avtor menil, da so te naklade prevelike. Če pa pogledamo naklade v katalogu, vidimo, da so le-te še nižje. To pa zato, ker se je precejšnje število znamk uporabilo za pretiske 0,50 lir na znamki za 20 Lir in 2 Liri na znamki za 30 Lir ter v porto znamke (1 na 0,25 lir; 4 na 0,50 lir; 8 na 0,50 Lir; 1 na 0,50 Lir in 20 na 0,50 Lir). Prve štiri znamke so izšle že po dveh mesecih in sicer 15.8.1945 (0,25/grozd; 0,50/osel, pred pristaniščem na Reki, 2/Devin; 10 Lir/orači), naslednje 13. 12. 1945 (1/zidarji; 5/rojstna hiša V. Gortana v Beramu; 20 Lir/morje-ribe) ter zadnje 24. 12. 1945 (1,50/oljčna vejica; 4/Pola-Pulj; 30 Lir/Solkan). Vidimo, da se zgornji spisec enajstih znamk nekoliko

Slika 2. Zmaga, osnutek neizdane znamke za 50 Lir.

Slika 3. Sv. Just, Trst, osnutek znamke za 1 Liro.

razlikuje od dejanske prve izdaje. Ne vemo, kaj je slikar mislil s »Hrv. Istra in Slov. Istra«? Zanimiva je tudi zgodba o dveh t-jih. V vseh izdanih znamkah je beseda »littorale« zapisana z dvema t-jema. Očitno so napako popravili šele pri neizdani znamki Sv. Just-Trst za 1Liro, kjer je pravilno zapisano »litorale« (Slika 3). Baje se je v poli znamk slikar tudi podpisal: O, v notranjosti pa je še mali M!

Miroslav Oražem, zapuščina [1].

Zapuščina Miroslava Oražma obsega risarsko mapo z množico skic vseh znamk in nekaj osnutki le teh. Predvsem tistih, ki niso bile ali realizirane ali niso prišle v poštno uporabo (Sv. Just, Trst, 1 Lira; zmaga 50 Lir). Skice znamk je avtor delal tako za Slovensko Primorje in Istro, kot tudi za Jugoslavijo! Zanimiva je znamka za 5 Lir (fotografski posnetek), kjer se je prvotni napis pod sliko glasil: R. kuća V. Gortana ... Vermo! Tekst danes na znamkah se glasi: Rodna kuća V. Gortana ....Beram. To pomeni, da so se osnutki za znamke spreminjali. Ker je v zapuščini tudi precej skic številnk, so nominalne vrednosti »sproti« prilagajali.

V zapuščini so tudi skice jadrnice v krogu. To sliko pa najdemo na bankovcih, ki jih je izdala »Gospodarska banka za Istro, Reko in Slovensko Primorje« leta 1945 v (jugo)lirah: 1/partizanka, 5/barka z enim jadrom, 10/ barka z enim jadrom, 20 barka z dvema jadroma, 50 barka z enim jadrom, 100 barka z dvema jadroma, 500/ barka z enim jadrom in 1000/ orač/jadrnica.

Vse risbe, osnutke, skice smo označili z odtisnjanim žigom ES 7!

Viri:

1. Osebni arhiv Miroslava Oražma.
2. »Tergeste«, catalogo speciale, A. Bornstein, Trst, 1. izdaja 1949-50;
3. Katalog poštanskih maraka jugoslovenskih zemalja, Biro za pošt. marke, Beograd, 1974;
4. Slovenika, Velikanje, 2015;
5. <http://mao.si/Razstava/Plecnikovi-studenti-in-drugi-jugoslovanski-arhitekti-v-Le-Corbusierovem-ateljeju.aspx>
6. <http://worldcat.org/identities/viaf-301679034/>

veselko.gustin@gmail.com

Peter Suhadolc

Italijanska zasedba SZ dela Države/Kraljestva SHS (1918-1920) - 1. del

Leta 1914 se je pričela prva svetovna vojna. Italija, ki je bila zaveznik Avstrije in Nemčije, je v Londonu aprila leta 1915 podpisala pakt z Veliko Britanijo in Francijo, ki ji je v zameno za vstop v vojno na strani teh držav obljubljala po vojni mejo na Brenerju, današnjo Primorsko s celo Istro ter del Dalmacije.

1. ITALIJANSKI NAPAD NA ZAVEZNIČO AVSTROOGRSKO CESARSTVO

Tako je 24. maja 1915 Italija napadla Avstro-ogrsko cesarstvo. Napad in zasedbo ozemlja je skrbno načrtovala, tudi na poštne področje, saj je že 29. maja 1915 ustanovila *Generalni sekretariat za Civilne zadeve*, ki naj bi upravljal zasedena ozemlja. Med drugim je predvidela ustanovitev vrste poštne uradov in pomožnih pošt za civilno prebivalstvo in za to že pred napadom pripravila ustrezne poštne žige z napisom »*Poste Italiane*«. Prvi je 14. junija 1915 dobil žig Červinjan (Cervignano), takoj za njim, 21. junija, pa Gradež (Grado).

Slika 1 * Gradež 25. 6. 1915 – Poste Italiane.
Razglednica, poslana iz Gradeža v Rim.
Tarifa 5 centov, italijanska tarifa v veljavi od 10. 4. 1915 za razglednico v notranjem prometu.
Peti dan uporabe žiga! Gradež je bil ob pričetku vojne med prvimi zasedenimi kraji Primorske v avstrooškem cesarstvu.

Po dolgotrajnih ofenzivah na Soči so avstroogrsko čete ob nemški pomoči 24. oktobra 1917 pri Kobaridu predrle italijansko obrambo in pregnale čete do reke Piave. Avstroogrsko je bila vsekakor zaradi vojne popolnoma izčrpana in jasno je bilo, da je vojne konec. Nemški narodi, ki so bili sestavni del cesarstva, so začeli že par mesecev pred koncem vojne priprave na osamosvojitve.

Prebivalstvo Primorske je bilo deljeno glede prihodnosti ozemlja. Slovenci so jo videli v novih državnih tvorbah, vsakakor pa ne v Italiji. Izbirali so med majniško deklaracijo, bodočo jugoslovansko državo, ali pa se zavzemali za Trst, kot avtonomno mesto v spremenjeni federaciji avstrijskih narodov ali pa kot povsem samostojno upravno skupnost pod patronatom Društva narodov.

Italijanske meščanske stranke, čeprav neenotne, so videle prihodnost Trsta in sosednjih ozemelj v Italiji, nasprotovale pa so priključitvi jugoslovanski državi.

Furlanska ljudska stranka se je zavzemala za priključitev dežele Goriško-Gradiške Trstu, ki naj bi postal samostojen člen v konfederaciji avstrijskih narodov.

Socialisti niso nastopali enotno. Jugoslovanska socialdemokratska stranka (JSDS) se je zavzemala za priključitev

Jugoslaviji. Dr. Tuma se je zavzemal za internacionalistično rešitev, kot krilo Pittonija pri italijanskih socialistih. Drugo krilo le-teh (Edmondo Puecher) pa je bilo bliže italijanskim nacionalistom.

V Ljubljani je bil ustanovljen Narodni svet že 16. avgusta 1918, narodne svete so dobile tudi Štajerska, Koroška, Trst in Gorica.

Po zgledu ljubljanskega se je 11. septembra 1918 v Trstu ustanovil *Krajevni narodni svet* (KNS), 13. septembra 1918 pa v Gorici *Pokrajinski odsek Narodnega sveta* (PONS). V KNS so bili zastopani le društvo »Edinost«, JSDS, neformalna skupina Istranov in zastopniki »katoliškega nazora«. Predsednik je postal dr. Otokar Rybař. V PONS pa so bile zastopane vse tri glavne goriške meščanske stranke: liberalci, klerikalci in agrarci. Sodelovanje JSDS je odklanjal Tuma.

Od 5. do 6. oktobra je bil v Zagrebu ustanovljen *Narodni svet Slovencev, Hrvatov in Srbov*. Cesar Karel je 16. oktobra 1918 svojim narodom ponudil preoblikovanje monarhije v zvezno urejeno državo, a je bilo že prepozno. V

Slika 2 * Trst 22. 10. 1918 – Dopisnica v Pulj. Avstroogrška dopisnica z novo tarifo 10h v veljavi od 1. 9. 1918. Uokvirjena cenzurna štampiljka »ZENSURIERT / K. u. K. ZENSURSTELLE / TRIEST«. Pisal inž. Jaro Dvorak, ki je stanoval v hotelu Excelsior v Trstu, prijateljici v Pulj. Formalno zadnji dnevi AO, čas Narodnega sveta Slovencev, Hrvatov in Srbov, v Trstu KNS.

Gorici je meseca oktobra PONS izvedel »plebiscit za Jugoslavijo«, ko so se goriški Slovenci s podpisi na spomenico PONS, datirani 17. oktober 1918, izrekli za samostojno jugoslovansko državo. Spomenica je bila naslovljena na Narodni svet v Ljubljani. Spomenico je podpisalo 84.985 ljudi (87,8% tedanjega slovenskega prebivalstva na Goriškem).

V Trstu so sredi oktobra dvignili glave italijanski nacionalisti, na pobudo *Fascio nazionale*, ki so ga italijanski liberalni poslanci z Južne Tirolske, Trsta in Istre ustanovili na Dunaju in 25. oktobra 1918 razglasili odcepitev italijanskih krajev od Avstrije in njihovo priključitev Italiji. Temu so nasprotovali socialist Pittoni in furlanska poslanca Faidutti in Bugatto. *Fascio nazionale* so 28. novembra ustanovili tudi v Trstu. S Slovenci in socialisti so se dogovorili za ustanovitev Odbora za javno blaginjo (OJB, *Comitato di salute pubblica*).

2. ITALIJANSKA ZASEDBA DRŽAVE SLOVENCEV, HRVATOV IN SRBOV

29. oktobra 1918 je bila v Ljubljani uradno razglašena samostojna Država Slovencev, Hrvatov in Srbov. Obsegala je južnoslovanska območja Avstro-Ogrske, se pravi današnje ozemlje Slovenije do stare avstro-ogrske meje na zahodu, brez Prekmurja. Na severu pa meja ni bila točno določena, kar je pripeljalo do znanih bojov za severno mejo. Država SHS je obsegala tudi Istro, Hrvaško (brez Medjimurja) z Dalmacijo, ter Bosno in Hercegovino. Upravno je bila urejena z elementi federacije in konfederacije in z narodnimi sveti v posameznih pokrajinah.

V Trstu je 29., 30. in 31. oktobra prišlo do uličnih manifestacij z gesli »Živela socialistična republika, živela revolucija«.

Slika 3 * Trst 30. 10. 1918 - Dopisnica v Pulj.
Dopisnica, poslana dan po ustanovitvi Države SHS iz Trsta v Pulj, torej formalno z njenega teritorija. Žig poštne urada Trst 10. Pisal inž. Jaro Dvorak prijateljici v Pulj. Še vedno jo naslavlja s Fräulein ...

Cesarski namestnik Fres Skene je odšel 31. oktobra, dan prej je za sprejem v OJB prosil tudi KNS in se s tem odpovedal lastni akciji. Slovensko vodstvo je razglašalo gesla, da bodo usodo Trsta rešili mednarodni sporazumi. Hkrati ni moglo izkoristiti slovanskih vojakov, ki so prisegli predsedniku KNS kot jugoslovanska vojska. Tudi italijanska stran ni prihajala na dan z aneksionističnimi parolami zaradi socialistov. Mesto je bilo slabo oskrbljeno z živili, dogajali so se ropi, tatvine. Morda je tudi strah pred socialistično revolucijo odpravil v naslednjih dneh delegacijo OJB na misijo v Benetke ...

PONS je 1. novembra 1918 objavil proglas da, »v imenu in na poziv Narodne vlade samostojne jugoslovanske države« prevzema »celotno javno upravo slovenskega dela bivše goriško-gradišanske dežele z njegovim glavnim mestom Gorico vred«. Pred tem je propadel namen, da bi z Italijani ustanovili skupen organ s po 12 člani na vsaki strani. Tako so 2. novembra 1918 Italijani ustanovili svojo začasno vlado (*Governo provvisorio*), ki naj bi prevzela oblast »nad našo deželo«, ki pa ni bila ne ozemeljsko

ne narodnostno začrtana. Proglas ni govoril o Italiji, pa tudi začasna vlada ni bila aktivna. V narodno vlado za Slovenijo je bil kot goriški predstavnik imenovan dr. Anton Breclj. PONS je imenoval novega okrajnega glavarja in si podredil policijo ter dobil podporo vojske, tudi 2. Avstrijskega gorskega polka, ki se je vračal preko Gorice. Že 2. novembra 1918 jih je predsednik PONS dr. Podgornik zaprisegel kot jugoslovansko vojsko z nalogo, da vzdržujejo red.

Delegacija mesta Trst je medtem 1. novembra 1918 odplula v Benetke na krovu torpedovke št. 3 bivše avstro-ogrsko vojne mornarice, ki jo je le-ta predala novonastali Državi SHS, slednja pa jo je dala na razpolago delegaciji mesta Trst. Častniki in posadka na njej so bili '*jugoslovanski*'. Slednja je odplula v Benetke, da bi zaprosila za prihod antantnih sil za zagotovitev reda in miru v mestu. Delegacijo je poslal *Odbor za javno blaginjo*, ki so ga sestavljali predstavnik italijanske stranke »*Fascio nazionale*« Marco Samaja, socialist Alfredo Callini in slovenski predstavnik Josip Ferfolja. Na krovu pa je bil tudi predstavnik *Narodnega sveta* iz Zagreba Ljubomir Tomašić, ki je dal izobesiti '*jugoslovansko*' zastavo, ki je vihrala na krmi. Na premcu pa sta bili bela zastava in italijanska trobojnica. V Benetkah se je delegacija sestala s poveljnikom italijanske mornarice v Benetkah admiralom Marzolo. Samaja je predlagal zasedbo v imenu italijanskega poveljstva, Callini in Ferfolja pa v imenu antante (Ferfolja tudi izobešanje slovenske zastave!). Naslednji dan je delegacija dobila odgovor, da pridejo italijanske sile v Trst.

Fascio nazionale je 2. novembra poslal v Benetke tudi svoje predstavnike in še istega dne je Trst preletelo 5 italijanskih

vojaških hidroplanov, od katerih je eden pristal na morju pred mestom. Za nekaj časa se je izkrcal en vojak, prvi italijanski vojak, ki je stopil na tržaška tla. Torpedovka se je vrnila v Trst **3. novembra** ob 14h, ob 16h pa je priplul rušilec *Audace* z generalom Carlom Pettiti di Roretom, ki je sporočil, da so italijanske čete prišle v Trst "po pravici osvajalca", in postal italijanski vojaški guverner Trsta.

Zasedba Primorske

V Vili Giusti pri Padovi je bilo 3. novembra 1918 podpisano premirje, ki je določalo konec sovražnosti ob 15. uri naslednjega dne. Avstrijske čete naj bi se v 15 dneh umaknile preko črte premirja, vendar so italijanske čete takoj začele prodirati na obljubljeni jim ozemlja. Že 4. novembra, ob uveljavljenem premirju na italijanskem in avstro-ogrskem bojišču, sta prispela v Gorico dva avtomobila z italijanskimi častniki z belo zastavo. Nadaljevala sta do demarkacijske črte, ki jo je določalo premirje. 5. novembra je bil obnovljen razpuščen goriški mestni svet, Italijani pa so vkorakali v Pulj. V Gorico so italijanski vojaki prispeli 6. novembra. Po zasedbi Gorice in Trsta so prodrli do črte, ki jim jo je obljubljal *Londonski pakt*, jo prekoračili ter se sredi novembra ustavili na Vrhniki, kjer jih je zaustavila enota osvobojenih srbskih vojnih ujetnikov.

Klavzule pogodbe o premirju so določale tudi vrsto uprave na zasedenih ozemljih do mirovne pogodbe. Izrecno je bila omenjena Mednarodna Haška konvencija iz leta 1907, ki je določala, da se na zasedenih ozemljih ohrani obstoječi (torej avstroogrski) pravni sistem.

Italijanska zasedbena uprava je torej morala delovati na podlagi avstrijske uprave. Italijansko so postopoma in, kot

bomo še videli, nezakonito uvajali. To so dokončno uvedli le po formalni priključitvi po Rapalski pogodbi. V začetku je bila uprava ozemlja vojaška, vendar jo je že avgusta 1919 nasledila civilna uprava.

Generalni sekretariat za Civilne zadeve je upravljal tudi poštni promet. V prvih dneh italijanske zasedbe tega takorekoč ni bilo. V začetku so dovolili razglednice in pisma (tudi priporoke) le za Italijo in zavezniške države. Za ostale države so dovolili le razglednice in odprta pisma. Tarife so bile seveda avstrijske in tudi za pošiljke v Italijo so uveljavljali mednarodne tarife. Zaradi poškodovanih železniških tirov in cest nasploh so najprej uporabljali vojaška vozila, iz nekaterih istrskih mest pa tudi ladijski prevoz.

Takoj so začeli italijanizirati imena poštних uradov. Prej so bila v jeziku večinskega prebivalstva kraja ali pa dvojezična.

Slika 4 * Trst 11. 11. 1918 – Pismo v Milan.

Slabo odtisnjen, a neizklesan odtis dvojezičnega žiga TRIEST 1 v vijoličasti barvi. Celotnega so uporabljali le do sredine novembra, nakar so izklesali zgornji del z nemškim imenom TRIEST.

Od 4. do 12. novembra 1918 je bil Trst brez znamk, zato so poštnino (20 vin za pismo do 20 g) le vnovčili. V tem primeru do tega ni prišlo.

Pismo je dospelo v Milan 14. 11. 1918.

Podpis atestatorja: Marchese.

Obdobje zasedbe zahodnega dela Države SHS.

Zadnji dnevi PONS-a in KNS-ja.

Začetna imena so bila velikokrat spremenjena v naglici na podlagi seznamov in nepremišljenih predlogov. Najprej so seveda izklesali nemška imena večjih krajev. Popolna italijanizacija je bila uvedena leta 1923 z *normalizzazione toponimica*.

Novi vojaški guverner Julijske Benečije je 14. novembra razpustil PONS in začasno vlado, 2. Avstrijski gorski polk pa se je moral umakniti za demarkacijsko črto. Slovenci so novo stanje imeli za začasno do odločitev mirovne konference.

**Uvedba prvih pretiskanih znamk
»Regno d'Italia / Venezia Giulia
/ 3. XI. 18.«**

Zasedbene oblasti so 11. oz. 12. novembra 1918 uvedle avstrijske znamke s trivrstičnim pretiskom »Regno d'Italia / Venezia Giulia / 3. XI. 18.« Že sam napis je pričal, da so italijanske oblasti obravnavale zasedena ozemlja kot že priključena!

**Slika 5 * – Trst 15. 11. 1918
– Priporočeno pismo v St. Gallen, Švica.**

Tretji dan uporabe znamk s pretiskom »Regno d'Italia / Venezia Giulia / 3. XI. 18.« Poštnina 50 vinarjev: 25 vinarjev za pismo do 15 g (italijanska tarifa od 1. 10. 1907!), 25 vinarjev priporočnina.

Še neizklesani dvojezični žig in priporočilna avstrijska nalepka urada Trst 1. Odtis cenzure (107) VERIFICATO / PER CENSURA v črnem.

Na hrbtni strani bela nalepka z napisom VERIFICATO PER CENSURA.

**Slika 6 * Škedenj 18. 11. 1918
– Pismo v Gradec, Avstrija.**

Poštnina 50 vinarjev: 25 vinarjev za pismo do 15 g (italijanska tarifa!), 25 vinarjev priporočnina. Vsekakor pismo nima oznak priporoke. Pismo je poslalo Kranjsko industrijsko podjetje v Šklednju, v lasti katerega je bila tamkajšnja železarna. Uporabljen je bil dvojezični žig Škedenja.

Slika 7 * Trst 18. 11. 1918 – Pismo v Bologno.
Pretiskana znamka za 20 vinarjev, tarifa za pismo do 20 g, tuji (in notranji) promet, v veljavi od 1. 9. 1918. Avstrijski žig Trsta 1 je že izklesan, nemško ime mesta v zgornjem delu je prazno.

Slika 8 * Trst 29. 11. 1918 – Dopisnica v Pulj.
Dopisnica za 10 vinarjev, poslana dva dni pred združitvijo Države SHS s Kraljevino Srbijo iz

Trsta 1 v Pulj. Avstrijski žig poštnege urada Trst 1 je izklesan. Pisal inž. Jaro Dvorak - hotel Excelsior je sedaj poimenovan Savoia - prijateljci v Pulj. Sedaj jo naslavlja s Signorina ...

**Slika 9 * Trst 30. 11. 1918
– Razglednica v Genovo.**

Pretiskana znamka za 20 vinarjev, tarifa za razglednico (ista kot za pismo) v veljavi od 1. 9. 1918. Avstrijski žig Trsta 3, izvedba b, je tudi že izklesan, nemško ime mesta v zgornjem delu je prazno. Zadnji dan zasedbe Države SHS!

3. ZASEDBA KRALJEVINE SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV

Država Slovencev, Hrvatov in Srbov se je 1. decembra združila s Kraljevino Srbijo v Kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev.

**Slika 10 * Trst 10. 12. 1918
– Priporočeno pismo v mesto.**

Pretiskani znamki za 40 in za 5 vinarjev, tarifa (20 vinarjev) za pismo v notranjem prometu do 20 g in priporočnina 25 vinarjev (v veljavi od 1. 9. 1918). Avstrijski žig Trsta 7, izvedba 2b, je tudi že izklesan, nemško ime mesta v zgornjem delu je prazno.

Uvedba druge serije pretiskanih znamk »Venezia / Giulia«

Okoli 10. decembra so italijanske vojaške zasedbene oblasti uvedle nove pretiskane znamke z napisom »Venezia / Giulia«. Verjetno (domneva avtorja) zato, ker je prišlo na mednarodni ravni do protestov zaradi prejšnjega »aneksionističnega« pretiska. Vsekakor je prva meni znana uporaba teh znamk na vojaškem pismu, ki je prispelo v Gorenji Logatec 13. decembra.

Italijani so vse do podpisa Rapalske pogodbe leta 1920 zasedli precej več ozemlja, kot je bilo predvideno v pogodbi po premirju.

**Slika 11 * Trst 11. (?) 12. 1918
– Pismo v Gorenji Logatec.**

Pismo iz poštnege urada Trst 1 (odhodni izklesani žig je že zelo izrabljen in še slabo odtisnjen) za polkovnika poveljnika 47. Pehotnega regimenta na vojnem območju (Z.G. = Zona di Guerra = Vojno območje). Zaradi dohodnega AO žiga vemo, da je bilo poslano v Gorenji Logatec. Poština 10 vin, za pismo do 15 g, poslano vojaškim osebam (od 1. 8. 1918, italijanska tarifa!).

Vzporedno s civilno pošto je delovala tudi vojaška, ki pa ni bila vedno oproščena poštne.

Slika 12 * Trst 19. 12. 1918
– Vojaška pošta 130 za Forlì.

Priporočeno pismo iz Trsta, kjer je bil nastanjen vojaški poštni urad 130 (dodeljen oskrbovalni enoti 3. armade), za Forlì. Tarifa (20 vinarjev) za pismo v notranjem prometu do 20 g in priporočnina 25 vinarjev (v veljavi od 1. 9. 1918). Žig vojaške pošte (Posta militare) 130.

Slika 13 * Piran 28. 12. 1918
– Razglednica v Firence.

Poštnina 10 vinarjev za ilustrirano razglednico (italijanska tarifa v veljavi od 1. 8. 1918). Avstrijski žig poštnega urada Piran. Datum ni viden, vendar je napisan na prednji strani razglednice.

Slika 14 * Koper 13. 1. 1919 – Dopisnica v Trst.

Dopisnica s pretiskom »Regno d'Italia / Venezia Giulia / 3. XI. 18.«, poslana iz Kopa v Trst. V uporabi je bil še avstrijski žig tipa Guller, izvedba 1b.

Slika 15 * Opčine 16. 1. 1919
– Nujno pismo v Rim.

Nujno pismo, poslano za Opčin v Rim. Frankirano za 1.80 K, kar je za 1 K preveč, saj je poštnina za pismo do 20g bila 20 vinarjev, tarifa za nujno dostavo pa 60 vinarjev. Filatelistično navdihnjeno.

Uvedba tretje serije pretiskanih znamk z navedbo valute v kronah

Januarja je prišlo še do tretje izdaje provizorijev za zasedena območja. Tokrat le z valuto v vinarjih in kronah. To pa zato, ker je bilo z znamkami v kronah doslej več špekulacij. Krona je bila namreč vredna 40 centesimov italijanske lire. Če je nekdo

Slika 16 * Kobarid 24. 1. 1919 – Pismo v Rim.

Pismo, poslano iz Kobarida v Rim. Frankirano za 35 vinarjev, poštnina za pismo do 20 g je bila 20 vinarjev. So bile znamke s pretiski vrednosti v kronah dodane v filatelistične namene?

Mešana frankatura z drugo in tretjo izdajo za zasedena območja.

kupil znamke v vrednosti krone in jih plačal v lirah ter jih nato prodal v Kraljevini Italiji v vrednosti lire, je lahko za vsako kronsko vrednost zaslužil 60 centesimov. Zaradi te špekulacije se je namreč število razpoložljivih znamk na poštinih uradih takorekoč izničilo.

Tako so 7. januarja 1919 izdali za vsa zasedena ozemlja (Trento in Južno Tirolsko, Trst in Dalmacijo) skupno izdajo z v Rimu opravljenim pretiskom 'xx/centesimi/di corona' oz. '1/corona'. Tedaj so izdali tudi dve pretiskani znamki za nujno pošto in devet *porto* znamk.

Prestolonaslednik Aleksander Karadjordjević je 20. januarja 1919 zamenjal Narodno vlado v Ljubljani z Deželno vlado za Slovenijo, z zmanjšanimi pristojnostmi, ker je bila podrejena vladi v Beogradu. S tem je bilo tudi praktično konec slovenskega avtonomnega delovanja, ki je nastalo z Državo Slovencev, Hrvatov in Srbov.

Slika 17 * Izola 1. 2. 1919 – Dopisnica v Turin.
Dopisnica s pretiskom »Regno d'Italia / Venezia Giulia / 3. XI. 18.«, poslana iz Izole v Turin. Uporabljen je bil še avstrijski žig tipa Guller, izvedba a. Odtis cenzure (18) VERIFICATO / PER CENSURA v črnem.

O pomanjkanju pretiskanih znamk prve in druge izdaje piše v dopisnici tudi višji piranski poštni mojster A. Hoppe, ki odgovarja, da ne more ustreči naslovniku, ker ima na zalogi izredno majhno število znamk s pretiskom Venezia Giulia.

Slika 18 * Piran 12. 2. 1919 – Dopisnica v Trst.
Dopisnica za notranji in tuji promet z novim pretiskom v kronski vrednosti »10 / centesimi / di corona«, poslana iz Pirana v Trst. Avstrijski žig poštnega urada Piran, izvedba b. Odtis okrogle poštna cenzurne štampiljke št. 5 v Trstu v rdeči barvi.

Slika 19 * Barkovlje pri Trstu 15. 2. 1919 – Nujno pismo v Trst.
Frankirano v celoti z znamkami tretje izdaje v kronah, med njimi z znamko za nujno storitev za 25 vinarjev. Plačana poština 1.50 K, čeravno je tarifa za pismo 20 vinarjev in nujna dostava 60 vinarjev. Za vsakih 20g teže več je bilo potrebno doplačati 5 vinarjev. Dodatnih 70 vinarjev pomeni, da bi pismo moralo tehtati 300 g. Če z rdečim svinčnikom zapisana številka 13 pomeni 13. težnostno stopnjo (260g), pomeni, da je bila tarifa preplačana za 10 vinarjev. Lahko pa je bila tudi filatelistično prefrankirana. Avstrijski žig tipa Guller, izvedba a. Odtis okrogle poštna cenzurne štampiljke št. 10 v Trstu v vijoličasti barvi.

suhadolcpeter@gmail.com

Nadaljevanje v naslednji številki
Nove filatelije.

Veselko Guštin

Zgodba o pismu - 9

V Bangkoku je bilo na Svetovni filatelistični razstavi prisotnih tudi preko 50 trgovcev z vsega sveta. Seveda sem stopil tudi do njih, da poiščem kaj z našega območja. Žal nisem našel skoraj nič, saj so večinoma prodajali znamke, ovojnice, PO in OPD držav JV Azije.

Iskal sem še pod »Italija« in našel edino ovojnico, ki jo vidite na sliki. Ovojnica je bila poslana pod nemško zasedbo Ljubljanske pokrajine v Leipzig, 12. 3. 1944. Morda malo diši po »filatelističnem« izdelku, predvsem po lepi simetrični porazdelitvi znamk, a je resnično potovala preko vseh »poštnih« ovir tistega časa.

Pismo, poslano iz Ljubljanske pokrajine v Nemčijo, 12. 3. 1944.

Pa pojdemo po vrsti:

- Osem žigosanih znamk predstavlja skupaj vrednost 2,50 lire, kar je bila takrat (italijanska) tarifa za priporočeno pismo v Nemčijo: za pismo 1,00 Lira (znižana tarifa je veljala od 1. 1. 1943, prej 1,50 lire) in priporočnina 1,50 Lire. Uporabljen je žig LUBIANA 1 * LJUBLJANA 1 * 15 12.3.44 (fašistična letnica je zakrita).

Poština je plačana s pomožno izdajo, italijanskimi znamkami s pretiskom *Ljubljanska pokrajina – Provinz Laibach* in orlom v črni in rdeči barvi.

- Pismo je bilo »Predano na okencu«, kar pove štampljka v pravokotniku, zadaj so podatki pošiljatelja: »Predatelj VILKO FRANC / Ljubljana, predal 210 / Osebna izkaznica občine Ljubljana / št. 002335 izdana dne 20./7.1943«, štampljka poštega urada »Osebna izkaznica štev. _____ / občine _____, isti žig Ljubljane.

- Cenzurni žig P.S. / S.D. (Poštna straža slovenskih domobrancev) in (14) pove, da je pismo cenzurirala slovenska, (A/ d), V in 20 pa nemška stran v Münchnu.

- Pismo je prispelo v Leipzig: LEIPZIG 05 CHS MESSESTADT 25.3.44 – 6.

Na hrbtni strani je še ena štampljka »Pošilja S M S Casa Editrice ... Luino / (Varese), Lago Maggiore, Italija«. Spomnil sem se, da sem na Ebayu večkrat zasledil ovojnice iz Ljubljanske pokrajine, naslovljene na SMS Casa Editrice Dumenza. Tudi danes, če pobrsamo po Ebayu, bomo našli ponudbo podobnih ovojnic. Očitno se je g. Vilko »poklicno« ukvarjal s pošiljanjem ovojnic iz Ljubljanske pokrajine, še posebno pod nemško zasedbo! Ali so bile vse *filatelistične* ali *službene*, težko rečemo. Jih je kar nekaj in cene se gibljejo

od 40 do 150 €. Kako določimo ceno take ovojnice? Najprej gremo pogledat v specializirane kataloge znamk, npr. *MICHEL DEUTSCHLAND SPEZIAL 2018*, in poiščemo znamko, kjer najdemo cene za nežigosane (**) in žigosane (⊙) ter znamko na ovojnici (dopisnici ali kartici) (⊠). Cena take ovojnice je okrog 100 €. Seveda moramo pogledati tudi kvaliteto znamk, žigov in ovojnice! In nikakor ne izrežimo znamk, saj bi zanje dobili veliko veliko manj! Za približno oceno si lahko pomagamo z navadnim

katalogom, pogledamo ceno žigosane (najdražje) znamke ter pomnožimo s 5-30, ali pa več.

Slovenija je v svoji zgodovini doživljala usodo, ki je bila vedno povezana z drugimi državami. To je sicer sreča v nesreči: tako imamo vsaj možnost pogledati v specializirane kataloge in preveriti vrednosti naše poštno zgodovine pod Avstrijo, Italijo ali Nemčijo. Žal podobnih katalogov za obdobje Jugoslavije in današnje Slovenije ni!

veselko.gustin@gmail.com

Prispevaj 0,5 % dohodnine

0,5 % od dohodnine za donacijo FZS

Vsako leto imate možnost donacije v dobrodelne namene, brez da bi vas to kaj stalo. Del dohodnine (0,5%) lahko namreč namenite dobrodelni organizaciji po svoji izbiri. Donacija ne vpliva na višino našega vračila ali doplačila dohodnine.

Ko določimo prejemnika dela dohodnine, nismo s tem v ničemer prikrajšani.

Morda se zdi teh pol odstotka zanemarljivo malo, toda če se nas za to odloči veliko, potem je tudi ta znesek lahko na koncu temu primeren.

Pred leti smo na ta način pridobili več kot 1.000 €, kar je lep znesek.

Ker pa se je pridobivanje novih članov za ta način zbiranja denarja zmanjšalo, je sedaj priložnost, da pridobimo še koga od svojih družinskih članov, ki so še v službi, ali pa koga od prijateljev.

Na spletni strani FZS najdete obrazec, ki ga je treba izpolniti. Poleg vaših podatkov je treba na obrazcu tudi napisati, komu namenjate teh 0,5. Spodaj je primer, kako izpolnete obrazec. Oddate ga lahko na najbližjem finančnem uradu ali pa ga pošljete po pošti, lahko tudi kar na FZS, pa jih bomo oddali mi.

Obrazci, oddani pred koncem leta, se bodo upoštevali pri donacijah od dohodnine že v prihodnjem letu. Kasneje teh obrazcev ni treba pošiljati vsako leto, saj takšna razdelitev ostane do vaše morebitne spremembe odločitve.

ZAHTEVA

za namenitev dela dohodnine za donacije

Ime oziroma naziv upravičenca	Davčna številka upravičenca	Odstotek (%)
FILATELISTIČNA ZVEZA SLOVENIJE	2 5 1 2 8 8 6 8	0,5

Franc Klemenčič

Majhen prispevek k poštni zgodovini Slovenije in Slovencev

V članku Letalska pošta, ki je v nadaljevanjih začel izhajati v Novi filateliji, sem zapisal, da smo Slovenci, vsaj po zapisnikih prve Vlade Slovenije, doživeli prvi poštni let iz Ljubljane v Prago na Češkem 8. decembra 1918. Do sedaj o tem nismo imeli nobenih dokazov, Filatelistična zveza Slovenije pa si je zadala nalogo, da pri pošti Češke skuša to preveriti.

Ob iskanju podatkov o zračni, torej tudi letalski pošti, sem 28. julija 2019 naletel na ponudbo avkcijske hiše *Burda* na Češkem, kjer so ponujali v prodajo razglednico Ljubljane, ki je bila prepeljana z letalom iz Ljubljane v Prago. Ob podrobnem pregledu kartice sem takoj ugotovil, da gre za razglednico Ljubljane, na sporočilnem delu pa je zapis Ljubljana, 25/11-1918.

Naslovna stran razglednice Ljubljane, poslana z letalsko pošto v Prago.

Ta najdba potrjuje zapis v knjigi *Zapisniki prve Slovenske Vlade od 1/10-1918 do 1/10-1919*, ko je poverjenik za promet in pošto dr. Pavel Pistotnik na 29. seji navzoče seznanil, da bo 8. decembra 1918 poletel letalec s pošto iz Ljubljane v Prago.

Bistveno bolj zanimiv pa je žig na razglednici. Uporbljen je gumijasti žig v

rdeče vijolični barve (vsaj po videzu sodeč). Žig je kvadratne oblike, v njem pa sta napisana v češčini in slovenščini »Letacka pošta« oziroma »Zračna pošta« LJUBLJANA - PRAHA.

Poštni žig na razglednici

Žal je bila ta razglednica že prodana na dražbi in tako kot zgodovinski eksponat ni več dostopna slovenskim filatelistom ali pa Pošti Slovenije. Je pa dokončno ovrгла podatek, da je prva letalska pošta v Sloveniji bila odpremljena 20. 7. 1933, ko se je uradno odprlo letališče v Ljubljani (v bližini današnjega BTC). Skoraj zanesljivo je s tega istega letališča poletel češki vojaški pilot z vojaškim letalom¹ in prepeljal neznano količino poštinih pošiljk v Prago.

¹ Neposredno po I. svetovni vojni pravih civilnih letal, vsaj v tem delu Evrope, ni bilo, je pa bilo veliko vojaških letal in veliko vojaških pilotov, ki so jih že začeli demobilizirati (opomba avtorja).

Slikovna stran razglednice Ljubljane, poslana v Prago

To je tudi dokaz, da pisma in razglednice, naslovljene na Josipa Skalo v Zagrebu z žigom prvega leta z letališča v Ljubljani (darilna pisma in poštna kartica), dejansko niso prve poštna pošiljke, prepeljane z letalom v Sloveniji, ampak je

bila pošta z letalom prepeljana že dobrih 14 let prej.

Danes govoriti o količini prepeljanih poštinih pošiljk ter o številu letov med Ljubljano in Prago ter obratno, je zelo nehvaležno, povsem mogoče pa je, da je bil še kakšen let več.

Morda bi Filatelistična zveza Slovenije in Pošta Slovenije na nek način obeležila 100. obletnico prvega poštnega leta, četudi z zamudo (mogoče kot 101. obletnico). Dobro bi bilo, če bi se pridobilo še več podatkov o pilotu in vrsti letala ter o poletu samem, saj bi bili ti podatki dobrodošli tudi za izdelavo ustrezne priložnostne znamke.

franc.klemenc@gmail.com

Filatelistični material za šolske krožke

Na različne načine prihajajo šolski filatelistični krožki do filatelističnega materiala. Predolg je seznam vseh darovalcev, ki pa ga objavljamo na spletni strani FZS.

Tole zanimivo pismo z množico švedskih znamk je filatelističnemu krožku na 1. OŠ Žalec in prejšnjemu mentorju krožka gospodu Toniju Četini podaril gospod Vojko Čeligoj iz Ilirske Bistrice. Zraven je priložil še en kup potovanih znamk.

Če imate tudi vi kaj odvečnega materiala, ga podarite šolskim krožkom!

Veselko Guštin

Tri različne poštnine

Ljubljanska pokrajina je bila najprej del Kraljevine Italije, po 9. septembru 1943 pa del zasedbenega območja nemškega rajha, t.i. Jadranskega primorja.

Korespondenca iz tega obdobja je zelo cenjena, še posebej, kadar so uporabljene pomožne izdaje, znamke Italije z različnimi pretiski.

Slika 1. Pismo iz Ljubljanske pokrajine / Provincia di Lubiana/ iz D.M. v Polju za Brezje. Cena na ebay.com je od 10 do 20 €.

Na Sl. 1 vidimo priporočeno (R) pismo z dvojezično nalepko, poslano iz ljubljanskega predmestja, danes Polje: DEVICA MARIJA V POLJU 2 [LUBIANA]-5.VI.43 18 na Brezje/Bresiach, ki je bilo tedaj v Nemčiji. Dohodnega žiga ni, je pa odtisnjen žig Radovljica: RADMANNSDORF (KÄRENTEN) d 14.5.43 -0, žig nadrejene pošte. Pismo je bilo cenzurirano najprej v Italiji v Bologni, kar je razvidno iz zalepke »VERIFICATO PER CENSURA« in odtisa slabega okroglega žiga CENSURA... in 609 53 v rdeči barvi. Za tem je cenzuro opravila še Nemčija v Münchnu, vijolični žigi (A / d) in številke modra 13, črne 14 944 ter [13] in rdeča D. Na hrbtni strani je še naslov pošiljatelja in zabeležka poštna uslužbenke v italijanščini: »carta d' identita W064879/42 al

commune Polje 28/II« (osebna izkaznica ... občine...) ter podpis in še en žig pošte D.M. v Polju. Poština je plačana z rednimi italijanskimi znamkami iz serije »Imperiale« za 50 Centov in 2 Liri (za Nemčijo je veljala od 1. 1. 1942 znižana tarifa z 1,25 Lire na 1 Liro) in 1,50 Lire za priporočnino. Serija »Imperiale« je izšla leta 1929 in je bila v uporabi do leta 1945! Doživljala je mnoge ponatise in pretiske. Nazivne vrednosti so bile od 5 Centov do 50 Lir. Če smo leta 1943 plačali za priporočeno pismo v tujino 2,5 Lire, danes pa 6,20 (=1,60 + 4,50) Eur, hitro ugotovimo, da je znašala takratna nominala 50 lir več kot današnjih 100 Eur. Torej je znamko za 50 Lir dobiti na redno potovani ovojnici ZELO težko, da o ceni takega pisma ne govorimo!

Slika 2. Prav tako pismo na istega naslovnika. Cena na ebay.com: od 20 do 50 Eur.

Na Sl. 2 vidimo R pismo z dvojezično nalepko (ime v cirilici je prečrtano), poslano iz D.M. v Polju: DEVICA MARIJA

V POLJU 2 [LUBIANA]-3.VII. 43 18 na Brezje/Bresiach, ki je bilo tedaj še vedno v Nemčiji. Dohodnega žiga ni, je pa množica cenzurnih žigov. Najprej je cenzuro opravila Italija v Bologni, kar je razvidno iz okroglega žiga CENSURA POSTA ESTERA *II * /cenzura pošte iz tujine/ in 408 42 v rdeči barvi. Zatem je cenzuro opravila še Nemčija, zalepka na levi strani s štampiljko OKW, in rdeči žigi 5442, 2334 in V ter 17 modri. Na hrbtni strani je še naslov pošiljatelja in zabeležka poštne uslužbenke v italijanščini (isto kot prej). Poštnina je plačana z rednimi italijanskimi znamkami 1,25 Lir v paru (v tarifi isto kot prej).

Slika 3. Pismo iz Ljubljanske pokrajine / Provinz Laibach v Brezje. Cena na ebay.com: od 50 do 100 €. Cena ene nežigosane znamke je 0,80 €, cena žigosane znamke 2 € (po katalogu Slovenika).

Na Sl. 3. prav tako vidimo R pismo z dvojezično nalepko (tu ni nič prečrtanega), poslano iz D. M. v Polju: DEVICA MARIJA V POLJU 2 [LUBIANA] 12.1.44 18 na Brezje/Bresiach, Nemčija. Dohodnega žiga prav tako ni, je pa množica cenzurnih žigov. Najprej je pismo cenzuro opravilo kar doma: Poštna Straža Slovenskih Domobrancev, štampiljka [P.S./S.D.] v vijolični barvi. Zatem je cenzuro opravila še Nemčija na Dunaju (A /d) v krogu in rdeči barvi, ter modra 26 in rdeči D. Na hrbtni strani je še naslov odpošiljatelja in zabeležka poštne uslužbenke v sloven-

ščini: osebna izkaznica št. 064879 občina Polje 28/II 42 ter podpis uslužbenke in še en žig pošte D.M. v Polju. Poštnina je bila plačana s pomožno izdajo Ljubljanske pokrajine, z rednimi italijanskimi znamkami s pretiskom »krilatega orla« v rdeči barvi 1,25 Lir v paru: 1 Lira za pismo (isto kot pod Italijo) in 1,50 Lire za priporočnino.

Kaj lahko ugotovimo iz treh pisem? Italija je obravnavala Brezje kot tujino, uradni jezik je bil italijanščina. V letih po 9. 9. 1943 so razmere že bile nekoliko manj »ostre«, Nemci so dovoljevali slovenski jezik, Ljubljanska Pokrajina je bila samoupravni del, a so upoštevali italijanska pravila. Pismo na Brezje se je obravnavalo, kot da gre v »tujino«.

Gospod Vladimir Novak je bil sicer dramski igralec, med vojno je pretežno služil v Radgoni, pozneje na Brezjah, kjer je delal na uradu za razdeljevanje bonov za hrano. Po vojni se je v glavnem posvetil igranju.

veselko.gustin@gmail.com

63-letni gospod želi menjavati nežigosane znamke s filatelisti iz Slovenije. Zanimajo ga predvsem sove, pavi, svetilniki in znamke na neobičajnih materialih (blago, vezenje itd.). V zamenjavo lahko pošlje nove izdaje Vatikana, Luxembourg, Grenlandije. Pošiljke znamk morajo biti poslane kot priporočene. Dopisovanje je v angleščini.

PRABAKARARAJU
113 South Mada Street
THIRUKANDESWARAM - 607 105
TAMIL NADU
INDIA

Alojz Tomc

Pošta na Bučki skozi čas - 2. del

V prvem delu članka sem opisal, kdaj je bila pošta na Bučki ustanovljena in kako je kot pogodbeno pošta poslovala do druge svetovne vojne. Nadaljevanje razkriva, kaj sem uspel izvedeti o njej med nemško okupacijo in v povojnem času. Bila je celo ukinjena, nato pa je ...

Žal (ali pa na srečo) se je nabralo toliko gradiva, da v drugem delu zgodbe še ne bo konec in boste morali počakati še na tretjega.

Med drugo svetovno vojno

Pojav fašizma in nacizma ter izbruh druge svetovne vojne je močno vplival tudi na življenje v naših krajih. Mladi kralj Peter II. Karađorđević oz. njegovi regenti so hoteli obubožano kraljevino Jugoslavijo približati trojni osi Rim-Berlin-Tokio, a se je temu uprlo prebivalstvo. Kralj in vlada sta zbežala v inozemstvo, Jugoslavija pa je bila 6. aprila 1941 napadena in v nekaj dneh okupirana.

Slovensko ozemlje so si razdelili trije okupatorji, a največji del je Adolf Hitler določil Nemčiji. Poleg vse slovenske Štajerske in Gorenjske ter Mežiške doline je okupiral tudi severni del Dolenjske in meja je praktično prepolovila okraj Krško. Osem občin je pripadlo Italiji, devet, med njimi tudi Bučka, pa Nemčiji. Bučka (preimenovana v Radelstein) je sodila v okraj Brežice (Rann) (19). Že 14. aprila 1941 je bila uvedena civilna uprava, ki ji je sledilo ponemčevanje, aretacije, streljanje talcev in množični izgon Slovencev ter pošiljanje ljudi v koncentracijska taborišča.

Meja med Italijo in Nemčijo se je spreminjala in se je oktobra 1941 pomaknila bliže Bučki, ki je naenkrat postala obmejna vas. Poštni okoliš se je močno spremenil, saj so vasi Bučka, Dolenje in Gorenje Radulje, Močvirje, Dule, Štrit in Jarčji Vrh bili pod nemško

okupacijo, vasi Jerman Vrh, del Zaboršta, Sleme in del vasi Dule pa pod italijansko.

Po prihodu Nemcev pošta na Bučki ni več smela uporabljati starega jugoslovanskega žiga. Nemci so ga predelali in mu odstranili naziv pošte v latinici in cirilici. Nemški raziskovalec Poggliitsch ga v svojem seznanamu poštnih žigov med okupacijo (20) omenja kot nemi žig. Njegov odtis je tvoril krog s premerom 27 mm in datumsko vrstico v sredini. Nemško ime kraja Butschka je morala poštarica zapisati poleg odtisa žiga (ali vanj) ročno.

Risba odtisa nemega žiga (AT) za lažjo predstavbo, kakšen je bil predelan žig pošte Bučka.

Poggliitsch omenja tudi samo ročni zapis Butschka, poleg katerega je bil datum lahko zapisan ročno ali pa odtisnjen z gumijastim datumskim žigom.

Butschka
15. 6. 1941

Nemci so v celotnem obsavskem in ob-soteljskem področju izvedli politično in rasno ocenjevanje prebivalstva. Po 20. oktobru 1941 so se pojavili plakati z razglasom o izseljevanju in mnogi niso

verjeli, da jih bodo res izselili. Izseljevanje prebivalstva Bučke in okoliških vasi se je vršilo v oktobru in novembru leta 1941, v okviru tako imenovanega III. preselitvenega vala. Nekaj družin in posameznikov je uspelo pravočasno pobegniti na italijansko stran in se nastaniti pri sorodnikih, ostali pa so bili večinoma izseljeni. V 10 kilometrskem izselitvenem pasu je bila Bučka edina vas iz katere je okupator izselil vse prebivalce.

Z namenom preprečiti izseljevanje prebivalstva so partizani v noči iz 2. na 3. november 1941 napadli nemško postojanko v župnišču na Bučki. Kljub temu, da napad ni povsem uspel, saj je bilo borcev, ki so po visokem snegu uspeli pravočasno priti do Bučke, premalo, je močno odmeval po širšem ozemlju okupirane Slovenije, Nemce pa je pošteno prestrašil.

Med srečneži, ki jim je uspelo pobegniti nemški vojski, so bili tudi poštarica Antonija Komljanec in njen brat Ludvik ter sestra Angela z družinama. V zadnjem tednu oktobra 1941 so (vsaka družina posebej) skrivaj prečkali mejo in odšli v Prečno pri Novem mestu, kjer je služboval njihov brat Janko Komljanec, od leta 1925 kot kaplan in nato od leta 1935 kot župnik. Stanovali so v župnišču, po letu 1943 pa v garderobi vaškega kulturnega doma in se preživljali z občasnimi deli in s pomočjo vaščanom pri kmečkih opravilih (9).

Po pripovedovanju Cirilke Vajs – Urbanč (4) je leta 1942 na pošti Prečna delala dekle (menda se je pisala Komina), ki je pustila službo, da je lahko pomagala domačim v gostilni. Na njeno mesto se je prijavila Antonija Komljanec, ki je v že omenjenem življenjepisu iz leta 1946 (2) dogodke med vojno opisala takole: »Vsled okupatorskega preseljevanja pobegnila v Prečno pri N. mestu. Po nekaj mesecih begunstva sem zaprosila za izpraznjeno mesto poštne poslovača IV. raz. 2. skupine državne pošte v Prečni in

nastopila službo 1. feb. 1942 z odločbo Dir. št. 2594 kjer sem ostala do osvoboditve.«.

V dneh med 22. in 24. novembrom 1941 so na Bučko že prišle družine kočevskih Nemcev, ki so prosili Hitlerja za preselitev z italijanskega zasedbenega ozemlja v nemški Reich. Nemci so jih naselili v izpraznjeno območje Posavja, ki so ga želeli čim prej ponemčiti. Na Bučki je skoraj vsaka nemška družina dobila v last po štiri kmetije z vsemi pritliklinami. Večina jih je na Bučko prišla iz vasi Dolnja Briga in v spomin nanjo so območje Bučke, Jarčka in Zaboršta preimenovali v Obertiefenbach (Gornja Briga), saj so bili kraji na hribu in ne v dolini (9).

Pošta na Bučki, ki od pobega poštarice Komljančeve na italijansko stran ni delovala približno en mesec, je prevzela Agnes Loser (9). Poslovala je kar v Antonijini hiši, kjer je bila pošta že prej.

Kdaj je ta dobila svoj prvi nemški poštni žig, se ne ve točno, saj Pogglitsch navaja le letnico 1941. Kljub poizvedovanju med domačimi filatelisti in pomoči Igorja Pirca, ki je poizvedovanje razširil izven meja Slovenije, žal doslej nisem uspel najti ali vsaj videti njegovega odtisa. Pogglitsch ga opisuje kot dvokrožnega z mostom. Zgoraj je bil napis BUTSCHKA (b. GURKFELD) ali slovensko Bučka pri Krškem, spodaj pa je bila oznaka a. Premer zunanjega kroga je bil verjetno 28 mm, notranjega 19 mm, višina mostu pa 9 mm, kot pri drugih nemških žigih istega tipa. Sredi mostu je bila datumska vrstica z oznako ure odprave pošiljk.

Risba
(Artisk Brežice)
ponazarja,
kakšen je bil
prvi nemški žig
pošte Bučka.

Nemci so Gorenje in Dolenje Radulje, po gradu Radeljca v Dolenjih Raduljah, preimenovali v Radelstein, kot se je po novem imenovala tudi občina Bučka. Grajske hleve so po izselitvi prebivalstva jeseni 1941 napolnili z živino iz izpraznjenih kmetij, ki so jo po prihodu kočevarskih družin razdelili priseljencem, kasneje pa so imeli v gradu postojanko in skladišče goriva.

Aprila 1942 so preselili pošto iz Bučke v slaba 2 km oddaljene Dolenje Radulje. Ta je do konca vojne delovala v hiši Franca Jana (9), ki je stala ob cesti, dobrih 200 m pred gradom in je danes tudi ni več (3). Franc Jan je bil edini iz Dolenjih Radulj, ki ga Nemci jeseni 1941 niso izselili. Verjetno so računali, da jim bo koristil, saj je znal nemško, pred vojno pa je bil tajnik občine Bučka (21).

Nemci so za preseljeno pošto izdelali nov poštni žig, ki je 19. aprila 1942 nadomestil prejšnjega (20). Poizvedovanje v Avstriji je bilo kljub vsemu delno uspešno, saj je Igor od ing. Roberta Lipa (RL) dobil dve sliki odtisov drugega nemškega žiga, na katerem je namesto BUTSCHKA zgoraj pisalo RADELSTEIN, spodaj pa GURKFELD (STEIERM.).

Žig je bil dvokrožen z mostom in enakega tipa in dimenzij kot prejšnji. Sredi mostu je bila datumska vrstica z oznako odprave pošiljk na koncu. Na slikah obeh odtisov iz septembra 1942 in marca 1943 sta vidni le črtica in ničla, kar kaže na to, da ure najbrž niso nastavljali. V segmentu nad mostom je bila oznako okenca a, v segmentu pod njim pa napis über. Celoten naziv pošte se je v prevodu glasil Radulje preko Krškega (Štajerska), iz

Odtis žiga RADELSTEIN / a / 01.3.43. - 0 / über / GURKFELD (STEIERM.)
na dopisnici za 6 pfenigov in podobo Adolfa Hitlerja na natisnjeni znamki (RL).

Pošiljatelj, verjetno kočevski Nmec, naseljen na Raki (Arch),
je dopisnico oddal na pošti v Dolenjih Raduljah.

česar je bilo razvidno, da je poštna povezava potekala preko Krškega.

Za priporočene pošiljke je poštarica uporabljala nemške R nalepke. Veliki R in pravokoten okvir sta bila na nalepnice natisnjena z rdečo barvo, njihova zaporedna številka pa s črno. Nalepnice so bile gumirane in slabo zobčane. V prostor nad številkami je s posebno gumijasto štampljko odtisnila ime pošte Butschka v gotici, dokler je bila pošta še na Bučki, nalepke za pošto v Dolnjih Raduljah pa so imele v prostoru nad numeracijo v treh vrstah že natisnjeno ime v črni barvi: Radelstein / über Gurkfeld / (Steierm).

Primer R nalepnice nemškega Reicha, na katere so prvotno z gumijasto štampljko odtisovali ime poštne urada, kasneje pa je bil ta natisnjen s črno barvo.

V drugem partizanskem napadu na Bučko in Dolenje Radulje, 28. aprila 1943, sta bila v požaru hudo poškodovana grad Radeljca in Komljančeva hiša na Bučki (nekoč pošta), ki je popolnoma pogorela in je danes ni več. Viden je le še ostanek kamnite ograje ob zunanjih stopnicah pred hišo. Preseljena pošta je do konca vojne ostala v Janovi hiši in poslovala z enim poštnim žigom, ki so ga nemški vojaki ob umiku leta 1945 najverjetneje odnesli s seboj.

Vojna je terjala svoj davek. Poleg uničenih domov in infrastrukture je bilo najhuje to, da se nekateri niso nikoli vrnili domov, bodisi da so padli v bojih, kot talci ali žrtve na eni ali drugi strani, ali pa so lačni in izčrpani umrli v taboriščih, kamor so bili nasilno poslani. Končno je prišel maj 1945, kapitulacija Nemčije in z njo 9. maja svoboda.

Po odhodu nemških vojakov in družin Kočevarjev, katerih obljubljena sreča na Bučki ni bila dolgotrajna, večina je Bučko zapustila prve dni maja 1945, so se na Bučko in v okoliške vasi začeli vračati izgnanci. Na zanemarjenih kmetijah, ki jih nemške družine niso zmogle obdelati, saj so dobile preveč zemlje, in skoraj brez orodja, so morali tako rekoč iz nič ustvariti pogoje za golo preživetje.

Risba neznanega avtorja predstavlja Bučko pred drugo svetovno vojno (2). Levo je Antonijina hiša, kjer je bila pošta, desno pa bratova (njena rojstna), kjer sta bili kovačija in gostilna.

V novi Jugoslaviji

Narodno osvobodilni boj je prerasel v revolucijo in z nekdanjo kraljevino je bilo konec. Postaviti je bilo potrebno temelje novi Jugoslaviji. Začelo se je že med vojno s prvim zasedanjem AVNOJ-a 26. novembra 1942 v Bihaću, nadaljevalo z drugim 29. novembra 1943 v Jajcu in zaključilo po vojni, 10. avgusta 1945 v Beogradu. Nova država se je imenovala najprej Demokratična federativna Jugoslavija (DFJ), od 29. novembra 1945 dalje Federativna ljudska republika Jugoslavija (FLRJ) in končno od 7. aprila 1963 naprej Socialistična federativna republika Jugoslavija (SFRJ).

Začela se je intenzivna obnova porušene domovine in kot po vsaki vojni je bilo na vseh področjih nemalo težav, tudi na

poštnem. Poštarica Komljančeva je leta 1946 v življenjepisu napisala: »*Takoj po osvoboditvi sem se vrnila na svoj dom, svoje staro službeno mesto Bučka, kjer sem našla vse pogoreno in opustošeno. Z dobro voljo in odločno energijo sem spravila v tir redno poštno poslovanje.*« (2).

Začela je praktično iz nič. Prostore je novi pošti zagotovila nasproti pogorišča stare, v svoji rojstni hiši (Bučka 4), kjer je pred vojno živel njen brat z družino. Hiši, zgrajeni leta 1859, ki je danes tudi ni več, so domačini od nekdanj reki Šlojserjeva hiša. Bila je tipična kmečka hiša, a pretesna za številno družino in teto, ki je vodila pošto. Antonijin brat Ludvik po povratku iz Prečne ni obnovil kovačije in gostilne in hiša je služila le kot stanovanjska.

Kako je pošta na Bučki poslovala v prvih letih po vojni lahko samo ugibamo. Takoj po osvoboditvi je bil v Jugoslaviji ves

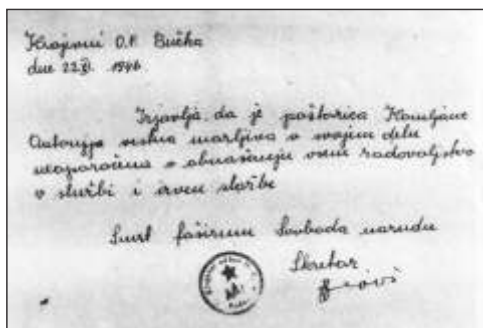
poštni promet začasno ustavljen, potem pa še nekaj časa omejen le na določene države, pakete pa se je lahko pošiljalo šele od jeseni 1945 dalje. V začetku Komljančeva najbrž ni imela poštних znamk in je poštnino zaračunavala v gotovini, kot mnoge druge pošte (22). Najverjetneje v letih 1945/46 na pošti tudi ni imela poštnega žiga, saj ni imela starih (jugoslovanskih ali okupatorskih), da bi katerega popravila (mu odstranila neustrezne oznake) in ga zasilno uporabljala. Tudi pošte v tistem času ni bilo veliko in tistih nekaj poslanih ali prejetih pošilk je verjetno označila ročno, z imenom pošte in datumom.

Urbančeva mi je povedala, da sta se leta 1946 v časopisu pojavila dva članka, nastrojena proti poštarici Komljančevi. Avtoričin namen je bil omajati Antonijin ugled in prevzeti njeno delovno mesto. Antonija se je morala zagovarjati in iz tistega obdobja izvira njen že večkrat

Fotografija Šlojserjeve hiše iz leta 1939 (4), ko so pri Ludviku Komljanecu imeli birmo. Med zbranimi je tudi Antonija, ki je po vojni v njej nekaj let imela pošto.

omenjeni življenjepis in izjava Krajevnega odbora Osvobodilne fronte, z datumom 22. XI. 1946, katerega kopijo imam (2), ki pravi: »... je vestna marljiva v svojem delu neoporečna v obnašanju vsem v zadovoljstvo v službi i izven službe.«. Upokojeni pismonoša Franc Žnidaršič (23) mi je povedal, da je šlo nekaterim v nos, da je, ob obisku stranke, včasih prišla iz kuhinje ali pa je bila pred hišo in med delovnim časom ni sedela za mizo. Nihče pa ni videl njene pripravljenosti, saj je bila strankam na voljo ves dan (tudi zvečer) in ni nikoli zavrnila nikogar, ne glede na uro.

Fotokopija izjave Krajevnega odbora O. F. Bučka o neoporečnosti Komljančeve (2).

Državna pošta

Tončkin položaj razredne poštarice pošte IV. razreda 3. stopnje nikoli ni bil ugoden in po vojni ni bilo nič drugače. Plača za štiriurni delovnik je bila slaba, dodatki za najemnino, kurjavo, razsvetlavo, nabavo pisarniškega materiala in drugih potrebščin pa zelo nizki. Novo družbo je začelo motiti privatno-pravno razmerje razrednih poštarjev do države, ki ni bilo več v skladu z novimi časi. Že leta 1946 so razrednim poštarjem (in prevzemnikom prenosa oz. prevoza pošte) začeli izplačevati (vračati) vplačano varščino, leta 1947 pa so vse razredne poštarje razvrstili med državne uslužbence. Bučka je tako končno postala državna pošta.

Odtis prvega povojnega poštnega žiga pošte Bučka (BK).

Najstarejši meni znan odtis njenega prvega povojnega žiga nosi datum 23. 5. 1947. Žig je bil enokrožen s premerom 34 mm in z močno razmaknjenimi črkami imena pošte ter peterokrako zvezdico v sredini spodaj, kar je bila njegova značilnost (26). V sredini je imel datumsko vrstico z oznako odprave pošiljk, ni pa imel oznake delovnega mesta. Žig je bil najverjetneje izdelan v tujini, saj jih je Jugoslavija do sredine leta 1948 naročala zunaj (24).

Povojno obdobje je bil čas obnove in krajani Bučke in okolice, ki po povratku na opustošene domove še sami niso imeli veliko, so z udarniškim delom pomagali obnavljati najprej infrastrukturo. Električna linija je na Bučko prišla šele leta 1949, v nekatere okoliške vasi pa šele leta 1958. Preselila se je tudi pošta, iz neustrezne Šlojserjeve hiše v Krašovčevo hišo, kjer je bila v stari Jugoslaviji trgovina. Hiša stoji še danes (Bučka 10).

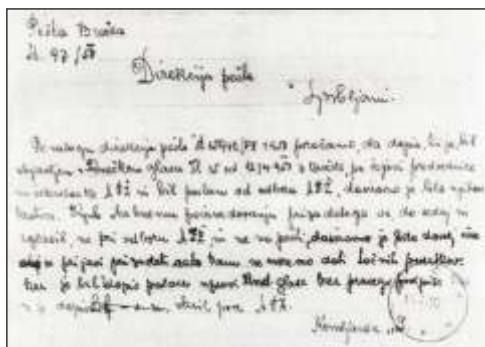
Trgovina Ane Krašovec nekoč (na razglednici iz leta 1927 (BP), po prodaji Peterlinova hiša).

Podoba hiše sredi novembra 2018 (foto AT).

8. marca 1950 so v Krašovčevo hišo namestili še avtomatsko telefonsko centralo (ATC). Krajani so z udarniškim delom izkopali jame in prispevali les za drogove. Telefon so na Bučko napeljali iz Rake, prvi (in dolgo časa edini) telefonski priključek je dobil Krajevni ljudski odbor (KLO) Bučka. Zanimanje za razširitev mreže telefonskih števil je z leti naraščalo, a šele okrepljena telefonska centrala v Škocjanu je leta 1987 omogočila, da se je telefonija množičneje razširila po Bučki in okoliških vaseh (9).

Antonija v Krašovčevi hiši ni delala dolgo, saj se je v letu 1950 upokojila (umrla 1972). Da je leta 1950 še vedno delala kot poštarica, dokazuje kopija njenega dopisa Direkciji pošte v Ljubljani s poštnim žigom 19. VII. 1950 in njenim podpisom (2). Direkciji je poročala, da se

Fotokopija uradnega dopisa Komljančeve Direkciji pošte v Ljubljani (2).

prizadeti, katerega članek je bil objavljen v *Kmečkem glasu* (št. 15 od 12. aprila 1950) (5), še ni zglasil ne pri odboru Antifašistične fronte žena (AFŽ), ne na pošti in da kljub poizvedovanju ne vedo, kdo se je skrival pod kratico AFŽ.

Po pripovedovanju Urbančeve, naj bi za Komljančevo vodenje pošte prevzela Zlata Krašovec, v katere hiši je bila takrat pošta. Žnidaršič mi je povedal, da je za njo kratek čas pošto vodila še neka Mimica, a se priimka žal ne spomni.

Iz objav v glasilu *Poštni zbornik* (24) iz let 1948-1952 je razvidno, da je pošta Bučka takrat spadala pod s 1. januarjem 1948 ustanovljeno okrajno pošto Krško, ki je bila prej nadzorna pošta, da je leta 1949 na republiškem tekmovanju PTT kolektivov bila razvrščena v skupino pošt z manj kot 25.000 delovnimi enotami letno in da je leta 1952 sodelovala pri zbiranju zgodovinskega gradiva na področju PTT stroke. *PTT Vestnik* (25) jo je 5. januarja 1952 v *Razvrstitvi pošt v razrede* uvrstil v zadnji, 6. razred.

Pošta Bučka je v letih od 1952 do 1955 uporabljala poštni žig, ki je bil že izdelan v

Odtis žiga BUČKA / a / БУЧКА na dofrankirani celini pismu za 3 din (AT) s podobo Josipa Broza Tita na znamki.

domovini. Za nakup v tujini je primanjkovalo deviz, pa tudi dobava je bila otežena zaradi kominformske kampanje proti Jugoslaviji. Žige so zato začeli izdelovati v Graverskem oddelku PTT delavnic v Ljubljani in z njimi oskrbovali celo državo (24). Žig je bil enokrožen premera 30 mm in dvojezičen. V bistvu ni šlo za dvojezičnost, saj ime pošte ni bilo prevedeno v srbohrvaški jezik, ampak le zapisano še v drugi pisavi, kar je bilo skladno s takratnimi predpisi v FLRJ. Napis BUČKA v latinici je bil zgoraj, БУЧКА v cirilici pa spodaj, nad njim pa oznaka a. Datumsko vrstica v sredini žiga

je vsebovala le datum, katerega meseci so bili zapisani z rimskimi številkami.

Krajani Bučke so z velikim trudom, udarniškim delom in posojili uspeli v letih 1948-1960 zgraditi združni dom. Leta 1954 je njegovo upravljanje prevzela občina Bučka in vanj naselila Krajevni urad in pošto, ki jo je vodila Milka Sitar, kasneje poročena Bambič (23). Poštni prostori so bili v domu potem naslednjih 45 let. V bistvu je bil to prostor v prvem nadstropju, za varnost pa je bilo poskrbljeno z železnimi vhodnimi vrati in kovinsko mrežo na oknih.

*Združni dom, v katerega prvo nadstropje se je leta 1954 preselila pošta (9).
Na vogalu stavbe je viden poštni nabiralnik.*

Po odredbi Generalnega ravnateljstva PTT iz leta 1953 naj bi bili vsi poštni žigi v FLRJ tipizirani. Bili naj bi enokrožni premera 30 mm in z datumsko vrstico, ki bi vsebovala datum (mesec z rimskimi številkami) in uro odprave ter peterokrako zvezdico na obeh straneh, med napisoma krajevnega imena. V Sloveniji je bilo ime zapisano v latinici zgoraj in v cirilici spodaj, v Srbiji pa ravno obratno. Vse pošte naj bi žige zamenjale že do konca

leta 1954, vendar to ni uspelo vsem. Bučka je tokrat dobila dva žiga in sicer z oznakama a in b, ki pa sta se razlikovala med seboj po velikosti zvezdic in razmaku črk v imenu pošte. Očitno nista bila izdelana istočasno in ju pošta ni dobila naenkrat.

Mnenja sem, da je najprej dobila v uporabo žig z oznako b, ker je žig z oznako a že imela, čez čas pa je bil še stari žig a zamenjan z novim, tipskim.

Priporočeno pismo z R nalepko na grobem rjavkastem papirju in odtisom poštnega žiga BUČKA / b / БУЧКА z datumom 11. IV. 1955 je bilo poslano v Beograd (AT).

Odtis tipiziranega žiga z zvezdicama in oznako a iz leta 1958 (BK).

Zanimivo je, da se je cirilica pojavljala le na poštinih žigih, ne pa tudi na R in V nalepnih za priporočene in vrednostne pošiljke, kot v kraljevini Jugoslaviji. Nalepnice so bile precej podobne starojugoslovanskim. Velika tiskana črka R, ime pošte, okrajšava No. in zaporedna

številka v ležečem pravokotnem okvirju, vse je bilo natisnjeno v modri barvi na bolj grobem in rahlo rjavkastem papirju.

R nalepka kraljevine Jugoslavije, uporabljena na pismu leta 1929 (AT).

Kasnejši ponatisi so bili pripravljani na boljšem, bolj gladkem belem papirju. Pod eno od nalepnih iz spodnje vrste v vsaki poli, tudi na nalepnih za pošte izven Slovenije, sem videl napis *Tisk. ptt Lj.*, kar pomeni, da so jih tiskali v Sloveniji, najverjetneje kar za potrebe poštinih direktij po vsej državi.

Precej pošt je uporabljalo v letih 1948/50 popolnoma enake nalepnice, tiskane na bolj grobem in rjavkastem papirju, a s črno barvo. Ali so bile to predhodnice modrih? Je imela Bučka tudi take? Zaenkrat nimam odgovora na zadnje vprašanje, je pa res, da so bile vse gumirane in slabo zobčane ter so se težko oddvajale, zato na pismih dostikrat srečamo poškodovane nalepnice, z odtrganimi vogali in podobno.

Zaprtje pošte

Po ukinitvi nekaterih občin v letu 1955 je bila Bučka priključena novi veliki občini Sevnica, njena pošta pa je še vedno sodila pod okrajno pošto Novo mesto. Po reorganizaciji poštne službe je bilo s 1. januarjem 1961 ustanovljeno *Podjetje za PTT promet v Novem mestu*, ki je spomladi leta 1963 zaradi premajhnega prometa ukinito pošto na Bučki.

Po 75 letih je tako Bučka ostala brez pošte in čeprav fizično ni več obstajala, so krajanji pošiljke in časopise seveda še prejeli v okviru selske dostave pošte Škocjan. Po podatkih *Dolenjskega lista* (leto XIV, št. 45 od 14. novembra 1963) je imela Bučka takrat 78 naročnikov in časopise je raznašal pismonoša. Ob izidu *Dolenjca* je bila tisti dan njegova torba dosti težja kot sicer.

Tistega obdobja se še dobro spomni Franc Žnidaršič iz Jerman Vrha 7, ki je takrat peš nosil pošto iz Škocjana na Bučko in jo vsak drugi dan raznašal tudi po okoliških vaseh. Za oddajo knjiženih pošiljk, paketov in za ostale storitve, povezane s telefonom ali telegrafom, pa so morali krajanji osebno na pošto v Škocjan, ki je na pošiljkah (namesto Bučke) postala tudi del njihovega poštnega naslova.

Viri in literatura:

(številčenje se nadaljuje iz prvega dela)

19. Žnidaršič, Marjan: Okupacijska uprava v slovenski Štajerski leta 1941, Lex localis, letnik II., številka 1, leto 2004
20. Poggliusch, dr. Herbert: Oberkrain - Südkärnten - Untersteiermark, Versuch einer philatelistischen Bestandsaufnahme
21. Leta velikega dozorevanja: župniji Škocjan in Bučka v peklu druge svetovne vojne, Občina Škocjan, Salve, Ljubljana, 1988
22. Filjar, Dario, Bračić, Bojan: Poštanske prilike u Sloveniji nakon drugog svjetskog rata, v: Acta philatelica nova 2018, Marka Nova, Zagreb, 2018
23. Žnidaršič, Franc: upokojeni pismonoša pošte 8275 Škocjan
24. Poštni zbornik, službeno glasilo Poštne direkcije in Telegrafsko-telefonske direkcije v Ljubljani, od njune združitve 15. marca 1949 dalje službeno glasilo Poštne, telegrafske in telefonske direkcije v Ljubljani od 27. decembra 1949 pa službeno glasilo Direkcije pošte, telegrafa in telefona Ljubljana, letniki 1948-1952
25. PTT vestnik 1952, št. 2/19-52
26. Demšar, Valter: Žigi slovenskih pošt 1950-1974, v: Nova filatelija 1/2000, FZS, Ljubljana, 2000

alozj_tomc1@t-2.net

*Nadaljevanje in konec
v naslednji številki.*

Boštjan Petauer

Razvrednotene izdaje Bosne in Hercegovine iz leta 1906

Izdaje Bosne iz Hercegovine iz leta 1906 smo podrobneje obravnavali že v številki 4/2017 našega glasila. Takrat smo na kratko omenili tudi razvrednotene (demonetizirane) znamke te izdaje. Na kratko zato, ker smo tedaj razpolagali z omejeno količino informacij, poleg tega pa bi bil prispevek, če bi objavili vse, s čimer razpolagamo danes, predolg.

Medtem smo namreč pridobili dodatne informacije, poleg tega pa še nekoliko večjo količino teh znamk, tako, da lahko o njih podamo popolnejšo sliko.

Kaj vemo o teh znamkah danes?

Po ugotovitvah *The Bosnia Study Group* iz ZDA vemo naslednje:

1. Tako razvrednotenih znamk izdaje 1906 je kar nekaj, pri drugih bosansko hercegovskih izdajah jih ni.
2. Te znamke so gumirane in obstajajo tako zobčane kot nezobčane.
3. Znamke, poštno rabljene ali na kuvertah, niso poznane; nekaj jih je uslužnostno žigosanih.
4. Znamke so bile preluknjane v polah in ne posamezno; dokaz za to je obstoj celih in večjih delov pol. Preluknjane znamke obstajajo tudi pri posebnih zobčanjih te izdaje (več o tem glej NF 4/2017).
5. Nekatere znamke so preluknjane vodoravno, druge navpično.
6. Nekatere znamke so poleg luknjanja prečrtane z modrim ali rdečim svinčnikom, odvisno od barve osnovne znamke; črte so v raznih smereh in oblikah in sicer narejene pred luknjanjem.

7. Leta 1911 so poslali preostale zaloge z Dunaja v Sarajevo za dokončno porabo; njihova veljavnost je sicer potekla 3. decembra 1912.

8. Nepreluknjani ostanki so se porabili za pretiske pri dobrodelnih izdajah 1914 in 1915 (o obojih smo že pisali) ter vrednote za 20H, 40H, 1K in 2K pri jugoslovanskih izdajah v letu 1919.

Teorije o vzrokih za nastanek teh znamk

Obstaja več teorij o nastanku teh znamk od tega, da gre za specimne, arhivske primerke, spominke, pa do politično protestnih izdaj po vojni. Neizpodbitnih dokazov za nobeno od teh razlag ni, tako, da so vzroki za nastanek teh znamk še vedno zaviti v tančico skrivnosti, čeprav danes o njih vemo že kar nekaj.

Ena od teorij je tista, do katere je prišla že omenjena *The Bosnia Study Group* iz ZDA. Ta danes, kot kaže, ne obstaja več.

Nekako konec leta 1912 se je avstrijska tiskarna sklenila znebiti ostankov izdaje iz leta 1906. Tako so vse ostanke poslali v Sarajevo. Glede na tedaj precej živahen filatelistični trg je bila v Sarajevu sprejeta odločitev, da se preostale znamke prodajo (ali v določenih primerih celo podarijo) trgovcem, zbiralcem in nekaterim privilegiranim posameznikom.

Z namenom izogibanja pretresov na filatelističnem trgu, ki bi ga povzročila prevelika količina znamk, prodanih precej pod nominalo, je bila sprejeta odločitev, da se znamke razvrednotijo z luknjanjem vseh pol. Tako preluknjane znamke so prodajali v večjih količinah in ne posamezno.

Drugače pa v svojem prispevku trdi John J. Nussbichel, pri čemer se sklicuje na članek, objavljen v *The Austria Philatelic Society Journal* in sicer, da se je to zgodilo leta 1920, ko so v tiskarni na Dunaju našli zaloge teh znamk, ki jih seveda ni bilo več možno poslati v Bosno, saj ta takrat ni bila več pod avstrijsko upravo. Pri ostalih navedbah ni bistvene razlike med obema viroma.

Vse vrednote obravnavane izdaje obstajajo preluknjane (med sabo pa so oddaljene 7,5 ali 14,5 mm). Velikost

luknjic znaša 4 (male luknje) ali pa 5 (velike luknje) mm, kar kaže na to, da je bilo pripomočkov za luknjanje več (najde se namreč tudi kakšen vmesen primer).

Naklade znamk

Znane so tudi »naklade« teh znamk (vse velikosti lukenj – po Nussbichlu) in sicer:

Zobčane znamke: 1 heller (500), 30 hellerjev (83000), 2 hellerja (27000), 35 hellerjev (12500), 3 hellerje (30000), 40 hellerjev (8000), 5 hellerjev (70000), 45 hellerjev (42500), 6 hellerjev (22500), 50 hellerjev (25500), 10 hellerjev (85000), 1 krona (17500), 20 hellerjev (10000), 2 kroni (750), 25 hellerjev (22500) in za 5 kron (12500).

Nezobčane znamke: 2 hellerja (3000), 25 hellerjev (7500), 3 hellerje (15000), 30 hellerjev (40000), 5 hellerjev (20000), 35 hellerjev (4000), 6 hellerjev (2500), 40

Popolna serija preluknjanih znamk - tiste z malimi luknjami so pokonci, z velikim so obrnjene.

hellerjev (1500), 10 hellerjev (90000), 45 hellerjev (2000), 20 hellerjev (3000) in 50 hellerjev (2500).

Znamke, prečrtane z modro barvo:

- **Zobčane znamke:** 2 hellerja (3000), 45 hellerjev (12000), 6 hellerjev (8000), 1 krona (5000), 20 hellerjev (5000), 2 kroni (6000), 40 hellerjev (2000) in za 5 kron (14000).

- **Nezobčane znamke:** 35 hellerjev (100), 1 krona (3000), 50 hellerjev (150) in za 5 kron (2500).

O številu znamk, prečrtanih z rdečo oz. oranžno barvo, ni podatkov.

Nad nekaterimi znamkami so se prav izživljali.

Nekaj primerkov znamk z rdečimi črtami

Nekaj primerkov znamk z modro črto (velike luknje).

Na osnovi navedb v literaturi in pregledu lastne zbirke smo pripravili naslednji pregled razvrstjenih znamk po vrstah:

Pregled preluknjanih znamk izdaje 1906

Nominala	Brez črt ML	Brez črt VL	Modra črta ML	Modra črta VL	Rdeča črta ML	Rdeča črta VL	Nezobčano	Mešano zobčanje
1h	x	x	x		x			x
2h	x				x	x	x	x
3h	x	x	x	x			x	
5h	x	x			x		x	x
6h	x	x	x	x			x	
10h	x	x	x	x			x	
20h		x		x			x	
25h	x			x	x	x	x	
30h	x	x		x		x	x	
35h	x	x					x	
40h	x		x				x	
45h	x	x	x	x			x	
50h			x	x			x	
1kr	x	x	x	x				
2kr		x						
5kr		x			x			

Legenda: ML: Majhne luknje (okoli 4 mm), VL (okoli 5 mm), Modra črta (v raznih smereh): prečrtano z modro črto, Rdeča črta (v raznih smereh): prečrtano z rdečo črto, Nezobčano: nezobčane znamke (z obema vrstama lukenj), Mešano zobčanje: (razna mešana zobčanja).

Spisek prav gotovo ni popoln; verjetno se bo kasneje našlo še kaj.

Primerki nezobčanih znamk (znamka za 10 hellerjev je bila preluknjana dvakrat).

Primerki znamk v mešanem zobčanju

Namesto zaključka

V tem prispevku smo odstranili nekaj tančic iz obravnavane izdaje. Še vedno pa ostajajo nekatera vprašanja odprta: Katera verzija nastanka teh znamk je prava: tista od *The Bosnia Study Group* ali tista, ki jo navaja J. Nussbickel? Nadalje si nekaj vprašanj zastavlja tudi sam Nussbickel:

- Zakaj so bile te znamke, ki že dolgo niso bile več veljavne, razvrednotene na tak način?
- Zakaj niso bile prodane na enak način kot druge znamke tega obdobja?
- Kako so se pojavile na dunajskem filatelističnem trgu v dvajsetih letih prejšnjega stoletja?

Odgovori na ta vprašanja bodo verjetno večno ostali skrivnost, saj tistih, ki bi jih lahko podali, že dolgo ni več med nami.

bostjan.petauer@siol.net

Literatura in viri

1. Bosnian Philatelic Study Circle, spletna stran (ki danes ne obstaja več), z dne 13. 2. 2003.
2. Nussbickel, John J.: Bosnia Hercegovina, povzeto po *The Austria Philatelic Society Journal*, *The Perfins Bulletin* May 2004.
3. Zasebna zbirka.

Izid nagradne uganke

Na nagradno vprašanje, objavljeno v prejšnji številki Nove filatelije, smo prejeli 1 (en) sam odgovor, tako da žreb tokrat ni bil potreben. Odgovor je poslal

IVAN KRAŠNJA, Maribor, Geršakova ulica 12.

Srečnemu nagrajencu iskreno čestitamo. Knjigo, ki je marsikomu odstrla tančice skrivnosti o naših prvih znamkah Verigarjih, bo prejel po pošti.

Ostali najbrž knjigo že imate, zato niste sodelovali.

Franc Klemenčič

Belgijske znamke ob 1000-letnici Bruslja

Belgija je 14. maja 1979 izdala serijo 4 znamk in blok ob 1000-letnici mesta Bruselj (katalog Michel 1984-87 blok 48). Na znamkah in na bloku je upodobljen tudi glasnik, ki predaja pismo in ker sam zbiram znamke pošte, me je zanimalo kaj več o upodobitvah na znamkah, predvsem časovni okvir, pa tudi mogoč družbeno politični vidik.

Ob malo bolj poglobljenem iskanju sem ugotovil, da gre za upodobitve na tapiserijah, ki jih je po naročilu Francisa von Taxisa izdelal Bernard van Orley za okrasitev kapele svete Uršule v cerkvi Notre Dame du Sablon v Bruslju. Francis von Taxis se je za ureditev kapele odločil v zahvalo, ker je dobil patent za poštno dejavnost vse do Bruslja oziroma območja današnje Belgije. Kot zanimivost lahko povemo tudi, da Francis von Taxis vseh štirih tapiseriji ni videl, saj so bile dokončane leta 1518, on pa je umrl leto prej (1517).

Nekaj splošnih podatkov

Cerkev Notre Dame du Sablon v Bruslju je bila zgrajena v 15. stoletju v poznem Brabatskem gotskem slogu. Cerkev so postavili na mestu, kjer je prej stala kapelica. Kos zemlje, imenovan *du Sablon*, je kralj Henrik I. podaril cehu strelcev s samostrelom (samostrelcev) in ti so na njej leta 1304 postavili kapelo v čast matere božje. Po legendi je ženska po

imenu Beatrice Soetkens dobila božjo nalogo od device Marije, da iz cerkve v Antwerpnu ukrade in prinese kip matere božje v kapelo du Sablon v Bruslju, saj verniki niso imeli pravega odnosa do tega kipa. Leta 1348 naj bi Beatrice dejansko kip vpričo cerkvenega dostojanstvenika vzela in ga skrila pod ogrinjalo ter odšla proti pristanišču. Prvi čudež je bil, da cerkveni dostojanstvenik na krajo ni mogel reagirati, saj je otrpnil. V pristanišču sta dva občana Antwerpna videla, kako se je Beatrice s kipom vkrcala na čoln in sta skupaj z mornarjem odplula proti Bruslju, pa nista reagirala. Kip matere božje je bil od takrat v kapeli in kasneje v cerkvi Notre Dame du Sablon. Cerkev so v 16. stoletju uničili, pa tudi kip matere božje, ki ga je prinesla Beatrice. Kasneje v 17. stoletju je družina Turn in Taxis v obnovljeni cerkvi imela dve kapeli in sicer že omenjeno kapelo svete Uršule ter kapelo svetega Marka. Po francoski okupaciji 1795 je bila nekaj let cerkev zaprta, nato pa v času Napoleona vrnjena v religiozno uporabo.

Štiri znamke (katalogska številka 1984-87) z motivi s tapiserije.

Tapiserije so ob uničenju ukradli. Dve sta se kasneje pojavili, vendar pa nista bili vrnjeni v cerkev in se danes nahajata v dveh muzejih.

Upodobitve na tapiserij in na znamkah

Upodobitve na znamkah močno prepletajo legendo o Notre Dame du Sablon s podelitvijo patenta za organizacijo prenosa pošte do Bruslja. Že uvodoma je potrebno povedati, da so na znamkah in bloku upodobljeni le deli in cele tapiserije na znamkah ne vidimo.

- Na prvi znamki 6+2 f je prikazana Beatrice, ki kip matere božje daje pod ogrinjalo, cerkveni dostojanstvenik pa je paraliziran.

- Na drugi znamki za 8+3 f je upodobljen Francis von Taxis, ki od Ferdinanda III. in Maksimiljana I. prejema pogodbo – patent o njegovem imenovanju na čelo pošte habsburškega cesarstva.

- Na tretji znamki za 14+7 f je upodobljena Beatrice, ko prinese kip v pristanišče v Bruslju, v ospredju pa so poleg Beatrice še Philippe Faire in njegova sinova Karel in Ferter Francis von Taxis.

- Na četrti znamki za 20+10 f pa je prikazana procesija, ki se odvija vsako leto v počastitev kipa matere božje še sedaj, imenuje pa se Ommegang.

Na bloku sta upodobljeni dva motiva. Na zgornjem delu v znamki je upodobljen čoln z Beatrice, kipom matere božje in mornarjem na čolnu, ki plujejo proti Bruslju. Na samem bloku v spodnjem delu pa je upodobljen glasnik glasniške službe Taxis, ki predaja pismo veljakov Antwerpna, v katerem so opisali čudeže, ki so se zgodili ob kraji kipa matere božje. Glasnik pismo predaja Fridericu III. in Maksimiljanu I., kar se šteje kot še en poklon Francisa von Taxisa obema

Blok (blok 48)

Habsburškima vladarjema, ki sta mu podelila status organizatorja državne pošte.

Iz tega kratkega prikaza vidimo, kako se lahko ob preučitvi ozadja izdaje znamk skriva cela zgodba, v nekaterih primerih povsem resnična in realna, v nekaterih pa se meša resničnost z nadnaravnim ali pravljničnim. V ozadju nam take zgodbe veliko povedo tudi o realnih dejstvih, kot je bilo (in verjetno je še) očitno precejšnje rivalstvo med mestoma Bruselj in Antwerpen.

VIRI:

- Katalog Michel
- www.brusselcitymuseum.brussels/documents/view/tapisserie-la-legende-de-notre-damepdf?id=91

franc.klemencic@gmail.com

Veselko Guštin

Odred J.A. za Slovensko Primorje, Trst in Istro

Prvič sem zasledil Odred v italijanski filatelistični literaturi (R. Pinelli). O samem delovanju poštne zveze je največ napisal Branko Morenčič, (V. Guštin, B. Morenčič, Poštna zgodovina in filatelija na Primorskem), ki pravi: Jugoslovanski odred je svojo službeno in osebno pošto oficirjev in vojakov sam redno dnevno prevažal z lastnimi prevoznimi sredstvi v Ljubljano, spotoma pa so po potrebi sprejemali in oddajali pošto še v Ajdovščini in Postojni.

Dodajmo še, da se je na isti način prenašala tudi pošta JA iz Trsta. Pri izhodu ali prihodu na svoj teritorij jim ZVU (Zavezniška vojaška uprava) ni izvajala nobene kontrole poštne pošiljke (str. 55). Hkrati na strani 54 piše, da je »uslužbenka pomožne pošte Opatje selo (na ozemlju odreda JA) morala sama v Gorico po poštne pošiljke, ki jih je ob prihodu oddala na KNOO, da jih je nato oddal naslovnikom. Poleg te poštne zveze pa je v začetku leta 1946 delovala »partizanska« kurirska pošta na relaciji Bilje-Gabrje-Opatje selo«.

Slika 1. Pismo Glavnega odbora RKS iz Ljubljane v Odred, a preusmerjeno v Bovec.

To je vse, kar vemo o pošti odreda. Na strani 55 omenjene knjige je ovojnica RK

Slovenije za Odred (to pismo sem osebno videl pred mnogimi leti pri naslovniku, ki mi je naredil črnobelo kopijo in je sploh edino, ki ga poznam in nosi štampljko: VOJNA POŠTA ODREDA J.A. ZA S.P., TRST I ISTRU). Taisto pismo mi je pred časom uspelo pridobiti od sorodnice Andreja Stergulca in ga sedaj lahko vidite na sliki 1.

Pismo je bilo poslano iz Ljubljane z Glavnega odbora Rdečega križa Slovenije, (štampljka) po službeni poti, zato ni obračunana poštnina na naslov Stergulc Andrej / propagandni odsek Odreda za Slov. / Primorje, Trst in Istro / Trst. Žal datuma odprave iz Ljubljane ne vemo. Ker pa tov. Stergulca ni bilo več v Odredu, je bilo pismo preusmerjeno preko zavezniške redne pošte v Gostilno / Bovec / Gorica. Oddano je bilo v Mirnu: MERN *GORIZIA* 14.4.46 in je prispelo v Bovec: PLEZZO * RACC.ASSIC.* 20.4.46. Ta del poti je pismo opravilo po conii A brez težav – kot priporočeno z redno pošto.

Tovrstna pošta iz Odreda je silno redka, do sedaj poznam le dve ovojnici, obe imam namreč jaz.

Zgodovinsko ozadje: Ves mesec maj in še v začetku junija 1945 je potekala izredno pestra diplomatska aktivnost med zavezniki glede upravljanja Julijske krajine (JK). Zahodni zavezniki so zahtevali upravo nad Trstom, Gorico, Tržičem in Puljem z določenim ozemljem ter Soško dolino, češ da je to potrebno zaradi prometne povezave med Trstom in okupacijsko cono v Avstriji. Končno je 9. junija 1945 prišlo do sporazuma o razdelitvi JK v dve coni, ki ga je podpisal Šubašić. Podrobnejši sporazum sta dodelala 20. junija 1945 general Arso Jovanović in načelnik zavezniškega poveljstva za Sredozemlje Morgan.

Cona A je obsegala že prej naštetá mesta, pretežni del Krasa do Sežane, Spodnjo Vipavsko dolino do Branika in Soško dolino do Predela. V tem delu JK je bila vzpostavljena Zavezniška vojaška uprava (ZVU). V coni B, ki se je raztezala od cone A do stare meje med Jugoslavijo in Italijo, je delovala Vojaška uprava JA (VUJA).

Nas bo odslej zanimala cona A in nekatera določila v zvezi z njo. V sporazumu je bilo med drugim dogovorjeno, da bo v coni A ostal odred JA, toda pod zavezniškim poveljstvom. Na tem območju sta bili še 88. Londonska divizija in 88. Ameriška pešadijska divizija. Vse enote so bile podrejene generalu Hardingu, komandantu 13. Britanskega korpusa. Odred JA je bil ustanovljen 10. junija 1945, torej dan po tem, ko je Šubašić podpisal sporazum v Beogradu. Odred je bil prava Jugoslavija v malem. Štel je 2000 mož. 400 mož je prispeval Operativni štab za Zahodno Primorsko, ki je deloval v sestavi IX. korpusa, po en pešadijski bataljon je bil iz 9., 20., 26. in 43. divizije IV. armade. Razen tega sta prišla v sestav odreda še

artilериjski divizijon iz artilerijske brigade in tankovska četa iz tankovske brigade IV. armade. Za komandanta odreda je bil imenovan tedaj polkovnik Dragomir Benčič. Za svoje potrebe je imel odred JA v Gorici na voljo bolnišnico Sv. Justa.

Po prvotni razporeditvi so bili poveljstvo odreda, dva pešadijska bataljona, artilerijski divizijon in tankovska četa razmeščeni v Trstu, po en bataljon pa v Gorici, Tržiču in Pulju, a ne za dolgo.

Taka razporeditev ni bila po volji zavezniškemu poveljstvu, še manj pa zavezniškim politikom, saj so dobro vedeli, da se bodo vojaki JA borili za priključitev JK k Jugoslaviji. Da bi omejili vpliv, so 20. junija preselili vse enote odreda JA in poveljstvo iz mest na Kras, v Kostanjevico in okoliške vasi. V Kostanjevici je bil sprva tudi štab, ki se je 4. septembra 1945 preselil v Opatje selo, kjer je ostal do konca, do oktobra 1947. Zavezniki so tudi dovolili, da je s 1. septembrom 1945 odred JA razširil svoje območje na nove vasi (Pliskovica, Gabrovica, Škrbina, Brestovica, Kobjeglava in Gorjansko, pozneje se je širil še na Šempolaj, Kobdilj in Renče).

Še pred umikom odreda iz mest so se umaknile iz cone A vse enote JA, potem ko so morale že prej zapustiti osvobojena ozemlja na desnem bregu Soče. Odred JA v coni A je bil tako edina jugoslovanska enota, moralna in politična podpora prebivalstva ne samo na Krasu, ampak na širokem območju cone A, v njegovem boju za priključitev k Jugoslaviji in edino upanje, da bodo v tem boju tudi uspeli.

Na območju odreda tudi ni bilo prostora za delovanje ZVU in njihove policije. Za razliko od drugih krajev v coni A, kjer so ukinjali NOO in uvedli svojo upravo, so tu še delovali NOO.

Ozemlje odreda JA za Trst, Istro in Slovensko Primorje, 1945-47: rdeče očitano je območje po 20. 6. 1945, modro pa po 1. 9. 1945. Ozemlje JA je bilo v coni A!

Odred JA je deloval do oktobra 1947, potem se je formiral nov sestav 5000 mož, ki je deloval v coni B STO. Enak odred zavezniške vojske je bil tudi v coni A. Polkovnik Benčič je bil načelnik štaba odreda, a je kmalu odšel v Ljubljano. Dolga leta je imel Odred tudi svojo spominsko sobo v Opatjem selu. (Zapisano po brošuri: *Jugoslovanski odred za Slovensko Primorje, Trst in Istro 1945-1985*).

Odredovci so še danes dobro organizirani, saj obstaja spisek nekdanjih vojakov, ki se kdaj pa kdaj srečajo. Še do leta 1991 so srečanja potekala v Opatjem selu.

Pismo artiljerijskega divizionja za Hreljin, poslano 10. 10. 1945, prispelo 28. 11. 1945.

Omeniti velja še poštne zveze, ki jih je imel PNOO za Slovensko Primorje (in Trst) v Trstu, Via Beccaria 7, z zaledjem Slovenije.

In še primer pisma, poslanega iz Trsta 12. julija 1945. Potovalo je po kurirskih poteh (črtkana linija), preko Gorjanskega in Komna (v območju odreda), proti Braniku, (levo v Gorico), desno v Štanjel, proti Ajdovščini, v Vipavo in Postojno ter Ljubljano, od tu naprej največkrat po običajnih poštinih poteh, s plačano poštnino.

Vojna se je na Primorskem »končala« še le oktobra 1947.

veselko.gustin@gmail.com

*Boste skušali med člane
vašega društva pridobiti še
kakšnega novega
navdušenca za filatelijo?*

Mitja Pelicon

Prvi likovni natečaj za znamko

Naš klub ima že 4 leta tudi filatelistični krožek na OŠ Elvire Vatovec Prade. Ker z njimi dobro sodelujemo, so nas povabili k njihovem likovnemu natečaju za poštno znamko. Z veseljem smo povabilo sprejeli in pomagali organizirati ta projekt.

Projekt je imel naslov: **1. LIKOVNI NATEČAJ "ZNAMKA"**. Mentorica filatelističnega krožka in organizatorica je bila Ksenija Pfeifer. Pri projektu je sodelovalo osem osnovnih šol iz Mestne občine Koper. Tema natečaja je bila *Slovensko primorje - Koper*. Na natečaj je prispelo veliko risb v različnih tehnikah.

Tričlanska komisija v sestavi: organizatorica in likovna pedagoginja Ksenija Pfeifer, kustosinja Ana Papež iz Obalnih galerij Piran ter predsednik Filatelističnega kluba Koper Mitja Pelicon, je izbrala tri najboljše izdelke. Prvonagrajena risba je bila tudi osnova za izdelavo osebne znamke. Predstavitve ter razstava vseh prispelih izdelkov je bila na OŠ Elvire Vatovec Prade. Pozdravni govor je imela tudi ravnateljica osnovne šole Frank Pegan Glavina. Hkrati pa je FK Koper pripravil filatelistično razstavo v treh vitrinah, izdali pa smo tudi priložnostni poštni žig ob tem dogodku. Risbo, uporabljeno na pisemski ovojnici, je narisala Kristina Klede.

Člani komisije Ksenija Pfeifer, Ana Papež in Mitja Pelicon, ter prva nagrada: Maja Starc, druga nagrada Luka Milič, tretji Bernard Bradač je bil odsoten.

Oba nagrajenca pred razstavno vitrino

Skupna slika tudi z ravnateljico šole

Pisemska ovojnica ob likovnem natečaju

Veni Ferant

Promotor filatelije Tone Petek tudi letos zelo aktiven

Ko govorimo o promociji filatelije, prav gotovo ne moremo mimo filatelističnih razstav, ki jih že zadnjih nekaj let pripravlja filatelista Tone Petek iz Celja.

Moje sodelovanje s Tonetom Petkom sega v leto 2013, ko je pripravil prvo večjo filatelistično razstavo na Srednji šoli za gostinstvo in turizem v Celju. Takrat me je prosil, če mu lahko pomagam pri likovni rešitvi priložnostnega poštnega žiga. In potem sva sodelovala še pri skoraj 20 njegovih projektih, skupaj pa je Tone do danes postavil 33 različnih razstav, če ne štejemo ponovitev.

V letošnjem letu, ko je Tone praznoval lep življenjski jubilej, je spet pripravil nekaj novih razstav. Poleg odmevne razstave o Almi Karlin v Celju in še odmevnejše razstave v Državnem zboru v Ljubljani na témo o slovenski književnosti ter razstave o rokodelstvu in obrti je pripravil še dve zelo zanimivi filatelistični razstavi.

Prva je bila postavljena na nenavadnem mestu. Muzej premogovništva Slovenije v Velenju je praznoval 20 let uspešnega dela in Tone Petek je pripravil zanimivo

Jubilant, avtor razstave Tone Petek, pred razstavnimi vitrinami v velenjskem rudniku.

Žig in osebna znamka ob razstavi v rudniku

razstavo, posvečeno rudarjem. Odprtje te zanimive razstave je bilo kar 160 metrov globoko pod zemljo in gre nedvomno za eno redkih takšnih razstav, če ne že edino, ki si jo je moč ogledati tako globoko pod površjem zemlje. Organizatorji so zaradi logističnih omejitev na odprtje razstave lahko povabili le manjšo skupino obiskovalcev. Razstava je bila na ogled obiskovalcem rudnika do 14. oktobra.

Obiskovalce odprtja razstave v velenjskem rudniku so pozdravili: Veni Ferant v imenu FZS, direktor Muzeja premogovništva mag. Stojan Špegel, predstavnica Pošte 3320 Velenje Mateja Vertačnik in avtor razstave Tone Petek.

Naslednjo razstavo pa je Tone Petek pripravil v Centru Noordung v Vitanju. Obeležila je 50. obletnico prvega človeškega pristanka na Luni. V sedmih razstavnih vitrinah je predstavil ta dogodek, ko smo pred pol stoletja množično sedeli ob črnobelih televizijskih sprejemnikih in napeto spremljali to dogodivščino, ki se je takrat odvijala v vesolju.

Ekipo postavljalcev razstave v Vitanju po opravljenem delu: avtor Tone Petek, direktor Centra Noordung dr. Dominik Kobold, Matevž Žugelj (FNK Celje) in V. Ferant (FD Žalec).

Ker velja Tone Petek za izredno natančnega in organiziranega, se na vsako takšno razstavo seveda temeljito pripravi. V pripravo sodijo tudi obiski in dogovori z organizatorji, sledi izdelava koncepta razstave, nabava razstavnega materiala, potem pa sledi izdelava razstavnih listov. Seveda je to opisano na kratko, sicer pa traja organizacija takih razstav kar nekaj časa in Tone prevozi veliko kilometrov, da smo na koncu lahko priče takšni razstavi.

Odprtje razstave so pripravili natančno 50 let za tem, ko je prvi človek pristal na Luni.

Obiskovalcem je bil na voljo tudi priložnostni poštni žig in osebna znamka.

Odprtje razstave v Vitanju

Zbrano občinstvo so nagovorili: dr. Dominik Kobold, direktor Centra Noordung, Slavko Vetrih, župan občine Vitanje, Franc Vesel, državni sekretar za malo gospodarstvo, avtor razstave Tone Petek ter podpredsednik FZS Igor Pirc. Predstavitev programa Apollo pa nam je podrobneje predstavil dr. Milan Balažič.

Avtor razstave Tone Petek je obisovalcem odkril še nekaj zanimivih podrobnosti.

Zadnjo stran vitrin pa je s sedmimi plakati, ki so na svoj način predstavili filatelistično zgodbo o poletu na Luno, predstavil Veni Ferant, ki je oblikoval tudi priložnostni žig in osebno znamko. Tako sta oba avtorja tudi v praksi prikazala, kaj vse lahko dosežemo s skupnim delom in sodelovanjem.

Pogled na tri od sedmih plakatov na razstavi.

PS PAKETOMAT

Ko prevzem in dostava
postaneta zabava!

©BFTWBERK

DOSTOPNO, HITRO IN ENOSTAVNO.

Z našo mrežo samopostrežnih avtomatov lahko brez čakanja v vrsti prevzimate in oddajate svoje pošiljke: enostavno, kadarkoli, 24/7!

www.posta.si/paketomat

 Pošta Slovenije
Zanesljivo z vami!